

SÖZLÜKÇE

GLOSSARY

EMIGPOL

Yurt Dışı Göçmen Politikası Rejimleri | Emigrant Policy Regimes

YAZARLAR | AUTHORS

Damla B. Aksel & Gülece Şenel

EMIGPOL Projesi TÜBİTAK 3501 Kariyer Geliştirme Programı tarafından 121K970 numaralı proje ile desteklenmiştir. | EMIGPOL Project has been supported by the TÜBİTAK 3501 Career Development Program under project number 121K970.

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

EMIGPOL Hakkında	02
Sözlükçe Hakkında	03
A-Z Sözlük	04
About EMIGPOL	59
About Glossary	60
A-Z Glossary	61

EMIGPOL HAKKINDA

Yurtdışı Göçmen Politikası Rejimleri (EMIGPOL) Projesi, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA) Nüfus İstatistikleri'ne göre, dünyada en fazla göçmen gönderen ilk 25 ülkeden 21'inin* yurt dışındaki vatandaşlarını ve onların hareketliliklerini yönetmeye yönelik politikalarını incelemektedir. Proje, ülke dışına hareketliliği kontrol eden (çıkış politikaları), vatandaşların ülkeye dönüşünü kolaylaştıran veya engelleyen (dönüş politikaları) ve köken devlet ile yurt dışındaki vatandaşları arasındaki ilişkiyi yöneten politikalar (göçmen/diaspora politikaları) arasındaki etkileşimi araştırmaktadır. Ayrıca, bu politikaların köken ve ev sahibi devletler arasındaki ikili anlaşmalarla ilişkisine de odaklanmaktadır. Proje ayrıca hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney'den en büyük göçmen nüfusuna sahip ülkeleri karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

2022 yılında başlayan EMIGPOL Projesi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 3501 Kariyer Geliştirme Programı 121K970 numaralı proje olarak, Bahçeşehir Üniversitesi Öğrenci Asistanlığı Programı, TÜBİTAK 2247-C Stajyer Araştırmacı Burs Programı (STAR) ve TÜBİTAK BİÇABA-Birlikte Çalışıp Birlikte Başaracağız Burs Programı kapsamında desteklenmiştir. Projeye verdikleri destekten ötürü TÜBİTAK'a ve Bahçeşehir Üniversitesi Öğrenci Asistanlığı Programı'na teşekkürlerimizi sunarız.

* 1990-2020 arasında 5 yıllık aralıklarla ilk 20'ye giren ülkeler arasından ilk 25 ülkenin 21'i ele alınmıştır. Bu ülkeler isim sıralamasına göre şu şekildedir: Afganistan, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Bangladeş, Birleşik Krallık, Çin, Fas, Filistin, Filipinler, Hindistan, İtalya, Kazakistan, Meksika, Mısır, Pakistan, Polonya, Rusya, Suriye, Türkiye, Ukrayna ve Venezuela.

SÖZLÜKÇE HAKKINDA

EMIGPOL Projesi kapsamında hazırlanan bu iki dilli (Türkçe-İngilizce) sözlük, göç politikalarına ilişkin temel kavramları sistematik bir şekilde açıklayarak iki önemli amaca hizmet etmektedir. İlk olarak, uluslararası literatürde yaygın olarak kullanılan kavramlara köken devlet perspektifini kazandırmayı; ikinci olarak ise, Türkçe'de sınırlı olan literatüre katkı sağlayarak terimlerin Türkçe karşılıklarını zenginleştirmeyi hedeflemektedir. Göç süreçleri, haklar, politikalar ve düzenlemeler gibi geniş bir yelpazeyi kapsayan bu sözlük, hem akademik çalışmalarda hem de politika oluşturma süreçlerinde rehber niteliğinde bir kaynak olarak tasarlanmıştır.

Çalışmada, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve EUI Global Citizenship Observatory (GLOBALCIT) gibi uluslararası düzeyde atıf yapılan kaynakların yanı sıra ilgili uluslararası hukuki metinlerden yararlanılmıştır. Gerekli durumlarda, kavramlar köken devlet perspektifini yansıtacak şekilde yeniden tanımlanmış veya genişletilmiştir. Ayrıca sözlük, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, diaspora ve göç politikaları literatüründe önde gelen akademisyenlerin çalışmalarına dayanan tanımları içermektedir. Kavramların Türkçe'ye çevirisinde IOM Sözlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın Genel Hukuk Terminolojisi rehber alınmıştır. Her bir kavram, çapraz referanslarla desteklenerek tutarlı ve bağlantılı bir kavramsal çerçeve sunacak şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenleme, göç politikalarının teorik ve pratik boyutlarının daha derinlemesine anlaşılmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Önerilen alıntılama: Aksel, D. & Şenel, G. (2024). Yurt Dışı Göçmen Politikası Rejimleri (EMIGPOL) Sözlükçe (Versiyon 1.0).
<https://www.emigpol.com/glossary> üzerinden ulaşılabilir.

A

anavatan (ing: homeland, country of origin, home country)

Ayrıca bkz. **köken ülke, menşe (kaynak) ülke.**

ayrılma hakkı (ing: right to leave)

“Herkesin kendi ülkesi dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılma hakkı vardır.” (1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 13(2) maddesi). Bu hak, 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme gibi diğer uluslararası hukuki belgelerde de öngörülmüştür. Sözleşme'nin 12(2). maddesine göre: “Herkes, kendi ülkesi dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılmakta özgürdür.” Bu hak, Sözleşme'nin 12(3). maddesi çerçevesinde ancak belirli durumlarda devletler tarafından kısıtlanabilir: “Yukarıda sözü edilen haklar, yasalarla konmuş, ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığını ya da genel ahlâkı veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli ve bu Sözleşme'de tanınan diğer haklarla uyumlu olanlar dışında herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulamaz.” Dolaşım özgürlüğünün bir unsuru olan bu hak, herkes için ayırım yapılmaksızın geçerlidir. Diğer yandan Devletler Hukuku'na göre, bu hakka dayanarak bireyler belirli bir ülkenin topraklarına girme hakkına sahip değillerdir.

Ayrıca bkz. **dönüş hakkı, ülkeden çıkış, ülkeden göç, yurt dışına giden göçmen politikaları.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf; Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 16 Aralık 1966, İngilizce versiyonu: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political->

rights; Türkçe

versiyonu: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

az/düşük nitelikli (vasıflı) göçmen işçi (ing: low-skilled migrant worker)

Eğitim düzeyi, mesleki tecrübesi veya nitelikleri yalnızca düşük nitelikli işleri yapmaya uygun olan göçmen işçi.

Ayrıca bkz. **yüksek nitelikli göçmen**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

B

beceri kazandırma (ing: skilling)

Göç bağlamında, köken devlet açısından bir göçmenin yurt dışında istihdam edilmesi olasılığını artırmak amacıyla becerilerinin ve/veya bilgisinin geliştirilmesi.

Yoğun göçmen gönderen kimi ülkelerde hükümetler, uluslararası emek göçü piyasası içerisindeki rekabetçi konumlarını güçlendirebilmek amacıyla beceri kazandırmayı bir kalkınma stratejisi olarak kullanmaya başlamış, potansiyel göçmenlerin ülkeye döviz göndermeleri umuduyla yurt dışına göç süreçlerini kolaylaştırmak için belirli mesleklerin aşırı üretimini teşvik etmişlerdir.

Ayrıca bkz. **beyin kaybı, iş gücü göçü, vasıfsızlaşma, yurt dışına giden göçmen politikaları**.

Kaynak: Ortiga, Y. (2020). Shifting employabilities: skilling migrants in the nation of emigration. *Journal of Ethnic and Migration*

Studies, 47(10), 2270-

2287. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1731985> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

beyin dolaşımı (ing: brain circulation)

Nitelikli göçmenlerin kendi köken ülkeleri ve diğer ülkeler arasında, hem köken ülkelerine hem de kalıcı veya geçici varış ülkelerine fayda sağlayabilecek şekilde bilgi ve becerilerini taşıyarak hareket etmelerinin etkisini belirtir.

Ayrıca bkz. **beyin göçü, beyin gücü kazanımı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

beyin göçü (ing: brain drain)

Belirli bir meslek ya da ekonomik sektörde çalışan nitelikli göçmenlerin köken ülkelerinden diğer bir ülkeye göçmelerinden kaynaklanan köken ülkede o meslek grubu ya da ekonomik sektördeki beşerî sermayenin tükenmesi.

Ayrıca bkz. **beyin dolaşımı, beyin gücü kazanımı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

beyin gücü kazanımı (ing: brain gain)

Hedef ülke açısından nitelikli kişilerin ülkenin beşerî sermaye kazanmasına yol açacak şekilde hedef ülkeye göçü. Köken ülke açısından yüksek nitelikli kişilerin ülke dışına göçünün beyin dolaşımı

gibi pozitif yayılma veya göçmenleri becerilerini geliştirmeye iten motivasyonel etkisi. Beyin gücü kazanımı, ayrıca göçmenler göç sürecinde yurt dışında elde ettikleri beceri ve bilgiyi taşıyarak köken ülkelerine veya toplumlarına döndüklerinde de gerçekleşir.

Ayrıca bkz. **beyin dolaşımı, beyin göçü.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

beyin kaybı (ing: brain waste)

Göç bağlamında niteliklerin tanınmasının eksikliği, istihdam ilişkilerinin kayıtdışılığı/gayriresmiliği veya ayrımcılık gibi nedenlerden ötürü beceri düzeylerine uygun iş bulamayan göçmen işçilerin ev sahibi ya da dönüşte köken ülkede eksik istihdamı ya da işsizliği.

Ayrıca bkz. **vasıfsızlaşma, yüksek nitelikli göçmen.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

Ç

çifte/çoğul vatandaşlık (ing: dual/ multiple nationality, dual/ multiple citizenship)

İki ya da daha fazla ülkenin vatandaşlığına/tabiiyetine sahip olma anlamına gelen yasal statü. Çifte/ çoğul vatandaşlık durumunda bireyler, vatandaşı oldukları tüm devletler tarafından o devletin bir üyesi olarak tanınmaktadır. Diğer yandan, çifte/ çoğul vatandaşlık,

üyesi olunan her ülkede tam siyasi katılımı sağlamaz veya tüm hakları güvence altına almaz. Bazı durumlarda, özellikle yurt dışında ikamet söz konusuysa, devletler, çifte/ çoğul vatandaşlığı olanlara çeşitli kısıtlamalar getirebilir, bu kişilerin oy kullanma veya seçimlerde aday olma gibi siyasi haklarını sınırlandırabilirler. Bu kısıtlamalar, çifte/çoğul vatandaşların ülke dışında bulunmalarına rağmen devletle bağlarını sürdürmelerini sağlamayı amaçlar. Dolayısıyla, çifte/ çoğul vatandaşlık, birden fazla ülkede yasal anlamda üyeliği içerir; ancak vatandaşı olunan her ülkede eşit ya da kısıtlanmamış vatandaşlık haklarının sunulduğu anlamına gelmez.

Ayrıca bkz. **tabiiyet, vatandaşlık.**

Kaynak: Pedroza, L. & Palop-Garcia, P. (2017). The grey area between nationality and citizenship: an analysis of external citizenship policies in Latin America and the Caribbean. *Citizenship studies*, 21(5), 587-605.

<https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1316701> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması (ing: agreement concerning avoidance of double taxation)

İki veya daha fazla ülke arasında, iki ülke tarafından vergilendirilebilir gelire sahip olan vergi mükellefleri için yasal ve mali sonuçları iyileştirmek üzere tasarlanmış anlaşma.

Kaynak: Garner, B. A., & Black, H. C. (2009). *Black's law dictionary* (9. Baskı). West; Cambridge Üniversitesi. (t.y.). Double taxation treaty. *Cambridge.com Dictionary* içinde. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/double-taxation-treaty> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

çıkış vergisi (ing: departure tax)

Bir kişinin kara, deniz veya hava yoluyla bir ülkeden ayrılması durumunda alınan vergi.

Ayrıca bkz. **yurt dışı çıkış harcı**.

Kaynak: Vocabulary.com. (t.y.). Departure tax. *Vocabulary.com Dictionary* içinde. https://www.vocabulary.com/dictionary/departure_tax üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

D

destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon (ing: assisted voluntary return and reintegration)

Talepleri reddedilen sığınmacılara, insan ticareti mağdurlarına, mahsur kalmış göçmenlere, nitelikli vatandaşlara ve ev sahibi ülkede veya geçiş ülkesinde kalması mümkün olmayan ya da kalmak istemeyen ve kendi köken ülkelerine dönmeye karar veren diğer göçmenlere sağlanan, yeniden entegrasyon yardımını da içeren, idari, lojistik veya mali destek. Destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon bağlamında, gönüllülük iki durum söz konusu olduğunda mevcut sayılmaktadır: (a) seçme özgürlüğü- bir destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon programına katılmak için fiziki veya psikolojik bir baskının olmaması, (b) bilinçli bir karar – bu koşul, karara dayanak sağlayacak güncel, tarafsız ve güvenilir bilginin ulaşılabilirliğini gerektirir.

Ayrıca bkz. **dönüş göçü, gönüllü dönüş, zorla geri gönderme**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

dışarıda yerleşik vatandaş (ing: non-resident citizen)

Başka bir ülkede yaşayan vatandaş.

Ayrıca bkz. **diaspora, ülkeden göç eden kişi, yurt dışı vatandaş, yurt dışındaki yereller.**

Kaynak: Ciornei, I., & Østergaard-Nielsen, E. (2015). Emigration and turnout. Determinants of non-resident citizen electoral mobilization in home country legislative elections. *Congrès ASFP Aix*, 1-19. https://www.afsp.info/archives/congres/congres2015/st/st5/st5_ciorneiostergaard.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

dışarıda yerleşik vatandaşların seçme ve seçilme hakları (ing: non-residents' voting / candidacy rights)

Seçimin yapıldığı ülkede ikamet etmeyen kişilerin oy kullanma veya aday olma hakkı. Bu haklar sadece o ülkenin vatandaşları tarafından kullanılabilir.

Ayrıca bkz. **diaspora kapsama politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, yurt dışı göçmene seçme hakkı verilmesi, yurt dışından oy hakkı, yurt dışından oy verme.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

diaspora (ing: diaspora)

Gerçek ya da sembolik kimlikleri veya aidiyetleri göç deneyimleri ve geçmişleri tarafından şekillenen göçmenler ya da onların alt soyları. Bu kişiler, ortak tarih anlayışları, kimlikleri veya ev sahibi ülkedeki ortak deneyimlerini temel alarak anavatanları ve birbirleriyle ilişkilerini korurlar.

Ayrıca bkz. **diasporik aktörler**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

diaspora bonoları (ing: diaspora bonds)

Bir ülke (veya potansiyel olarak alt egemenlik sahibi bir kuruluş veya özel bir şirket) tarafından diasporadan finansman sağlamak amacıyla ihraç edilen bir borçlanma aracıdır.

Ayrıca bkz. **diaspora, işçi dövizleri**.

Kaynak: Ketkar, S. L., & Ratha, D. (2007, Ağustos). *Development finance via diaspora bonds track record and potential*. (World Bank Policy Research Working Paper, No.

4311). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/867801468165874505/pdf/wps4311.pdf> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

diaspora kapsama politikaları (ing: diaspora engagement policies)

Diaspora kapsama politikaları, yurt dışında yaşayan diasporalarıyla ilişki kurmayı, bu ilişkileri sürdürmeyi veya geliştirmeyi amaçlayan çeşitli hükümet tedbirlerinden oluşur. Bu politikalar, diaspora üyelerinin haklarının güvenceye alınmasını ve korunmasını, ulusal kimliğin veya aidiyet duygusunun güçlendirilmesini, güçlü ilişkilerin teşvik edilmesini ve diasporanın köken ülkenin sosyal ve ekonomik

kalkınmasına (işçi dövizleri gibi yollarla) katkısını kolaylaştırmayı içerir.

Ayrıca bkz. **diaspora, diaspora politikaları, gönderen ülke politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, yurt dışı göçmene seçme hakkı verilmesi.**

Kaynak: Migration Research Hub. (t.y.). *Diaspora engagement policies*. IMISCOE. <https://migrationresearch.com/taxonomies/topics-migration-governance-migration-policy-and-law-diaspora-engagement-policies> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

diaspora örgütleri (ing: diaspora organizations)

Uluslararası göçmenler ya da onların soyundan gelenlerce kurulmuş, çeşitli sorunları ele alan, ortak bir kimlik taşıyan yapıları ifade eder. Bu örgütler, enformel ağlardan resmileşmiş etnik veya göçmen derneklerine kadar uzanan bir yelpazede bir yapıya sahip olabilir ve hem yerel hem de ulusötesi düzeyde faaliyet gösterebilirler.

Ayrıca bkz. **hemşeri dernekleri, ulusaşırı / ulusötesi, ulusaşırı / ulusötesi topluluk.**

Kaynak: Dijkzeul, D., & Fauser, M. (Ed.) (2020). *Diaspora organizations in international affairs*. Routledge. üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

diaspora politikaları (ing: diaspora engagement policies)

Ayrıca bkz. **diaspora kapsama politikaları.**

diaspora siyaseti (ing: diaspora politics)

Diaspora siyaseti, diasporaların bağlantı grupları gibi hareket ederek hem köken ülkelerinin hem de ev sahibi ülkelerin siyasi

meselelerini etkilediği, köken ülke siyasetini ev sahibi ülkeye aktardığı ve köken ülkenin siyasi ortamına dışsal bir boyut ve kaynaklar sunduğu dinamik etkileşimleri ifade eder.

Ayrıca bkz. **diaspora, diasporic aktörler, diaspora örgütleri.**

Kaynak: Østergaard-Nielsen, E. (2001). Diasporas in world politics. D. Josselin & W. Wallace (Ed.), *Non-state actors in world politics* (ss. 218-234) içinde. Palgrave Macmillan UK. Üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

diasporik aktörler (ing: diasporic actors)

Diasporik aktörler, belirli bir köken ülkeden göç etmiş, vatandaşlar, vatandaş olmayanlar ve birinci ve ikinci nesil göçmenler de dahil olmak üzere bu ülkeyle önemli kültürel ve sosyal bağlar sürdüren ve kendilerini o ülkeyle özdeşleştiren/ kimliklerini o ülkeyle özdeşleştiren bireylerdir.

Ayrıca bkz. **diaspora.**

Kaynak: Naujoks, D. (2017). The transnational political effects of diasporic citizenship in countries of destination: Overseas citizenship of India and political participation in the United States. D. Carment & A. Sadjed (Ed.), *Diaspora as cultures of cooperation. Migration, diasporas and citizenship* (ss. 199-221) içinde. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32892-8_10 üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

dolaşım özgürlüğü (dolaşım serbestisi) (ing: freedom of movement)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13. maddesinde belirtildiği gibi, bireylerin doğuştan gelen, sınır içinde veya sınır ötesine herhangi bir kısıtlama olmadan seyahat etme hakkı.

Ayrıca bkz. **serbest dolaşım anlaşmaları.**

Kaynak: Pécoud, A. (2013). Freedom of movement. I. Ness (Ed.), *The encyclopedia of global human migration* içinde. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9781444351071.wbeghm241>; De Genova, N. & Nathalie Peutz. (Ed.). (2010). *The deportation regime: Sovereignty, space, and the freedom of movement*. Duke University Press üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: Avrupa Konseyi. (2017). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi terimler sözlüğü*. <https://rm.coe.int/168070c41e>; T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

dönen göçmen (ing: returnee)

Uluslararası göç söz konusu iken olağan ikamet yerinden ayrılıp uluslararası bir sınırı geçtikten sonra köken ülkesine dönen kişi.

Ayrıca bkz. **dönüş göçü, ülkeden göç eden kişi, yeniden entegrasyon.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

döngüsel göç (ing: circular migration)

Ülkeler arasında geçici ya da daha kalıcı şekilde gerçekleşen akışkan insan hareketi.

Ayrıca bkz. **göç, iş gücü göçü, uluslararası göç.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

dönüş (ing: return)

Geniş anlamıyla, ayrılan noktaya geri dönme eylemi ya da sürecini ifade etmektedir. Bu dönüş, ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin (IDP) ve terhis edilmiş muhariplerin durumunda olduğu gibi bir ülkenin sınırları içinde olabileceği gibi, göçmen işçi, mülteci, sığınmacı ve nitelikli vatandaşların durumunda olduğu gibi ev sahibi ülkeden (transit veya hedef ülke) köken ülkeye dönüşü ifade edebilir. Dönüşün ne şekilde gerçekleştiğini tanımlayan alt kategoriler bulunmaktadır: örneğin, gönüllü, zorla, destekli veya kendiliğinden dönüş. Ayrıca, dönüşte kimlerin yer aldığını açıklayan alt kategoriler bulunmaktadır: örneğin, mülteciler veya savaş mahkumları için ülkeye dönüş.

Ayrıca bkz. **dönen göçmen, dönüş göçü, dönüş hakkı, gönüllü dönüş, istemsiz dönüş, köken ülkeye dönüş, zorla geri gönderme.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf üzerinden uyarlanmıştır.

dönüş göçü (ing: return migration)

Uluslararası göç bağlamında, bireylerin mutlak ikamet yerlerinden uzağa taşındıktan ya da uluslararası bir sınırı geçtikten sonra köken ülkelerine dönmeleri. Bu dönüş gönüllü veya istek dışı olabilir. Dönüş göçüne köken ülkeye gönüllü dönüş de dâhildir.

Ayrıca bkz. **destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon, dönen göçmen, dönüş, dönüş hakkı, dönüş politikaları, yeniden entegrasyon.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.).

(2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

dönüş hakkı (ing: right to return)

Dolaşım özgürlüğünün bir unsurudur. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13(2). maddesine göre: "Herkes kendi ülkesine dönme hakkına sahiptir." Dönüş hakkı, ayrıca, 1966 Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 12(4). maddesinde de öngörülmüştür: "Hiç kimse kendi ülkesine girme hakkından mahrum bırakılamaz." 12(4). maddenin altındaki dönüş hakkı, ayrılma hakkını düzenleyen aynı maddenin 2. bendi gibi ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığını ya da genel ahlâkı veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için izin verilen bazı kısıtlamalara tabi değildir. Sözleşme'yi yorumlamakla yetkili BM birimi İnsan Hakları Komitesi'ne göre "Bir bireyin kendi ülkesine girme hakkından mahrum bırakılmasının makul olabileceği, eğer varsa, çok az durum vardır." Devletlerin 12(4). maddedeki sorumluluklarını ancak Sözleşme'nin 4. maddesindeki olağanüstü hâllerde azaltabilirler: "Sözleşmeciler Taraf Devletler, ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durumun meydana gelmesi ve bunu resmen ilan etmeleri halinde, durumun zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği ölçüde, uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerine aykırı düşmeyecek ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, toplumsal köken gibi sebeplerle ayrımcılık içermeyecek şekilde, bu Sözleşme'deki yükümlülüklerinde azaltma yapan tedbirler alabilirler."

Ayrıca bkz. **ayrılma hakkı, dönüş, dönüş göçü, köken ülkeye dönme hakkı.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf; Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 16 Aralık

1966, https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf; Human Rights Watch. (t.y.). *Human rights policy on the right to return*. <https://www.hrw.org/legacy/campaigns/israel/return/iccpr-rtr.htm> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

dönüş politikaları (ing: return policies)

Dönüş göçünün hacmini, kökenini, varış yerini ve iç yapısını etkilemek amacıyla ulus devletler tarafından uygulanan yasalar, kurallar, önlemler ve uygulamalar.

Ayrıca bkz. **destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon, dönen göçmen, dönüş göçü, yeniden entegrasyon.**

Kaynak: De Haas, H., & Vezzoli, S. (2011, Nisan). *Leaving matters: the nature, evolution and effects of emigration policies* (International Migration Institute Working Papers Series, No. 34). <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:6632387d-eb4b-4edc-b212-4a8cfefa80dd> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

düzensiz göç (ing: irregular migration)

Gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının kanunları ve taraf olduğu uluslararası anlaşmalar dışında gerçekleşen hareketlilikler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeler açısından, göç düzenlemeleri uyarınca gerekli izin veya belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapmak veya bir ülkede kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Köken ülke açısından ise düzensizlik, örneğin, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda söz konusudur.

Ayrıca bkz. **düzensiz göçmen, yasa dışı göçmen.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf üzerinden uyarlanmıştır.

düzensiz göçmen (ing: irregular migrant)

Yasa dışı giriş, giriş koşullarının ihlali veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişi. Bu terim, diğerlerinin yanı sıra, bir transit veya ev sahibi ülkeye meşru yollarla giriş yapan, ancak izin verilen kalış süresini aşan veya akabinde yetki verilmeden çalışmaya başlayan kişileri içermektedir (aynı zamanda gizli/kayıt dışı göçmen ya da düzensiz bir durumda olan göçmen olarak anılmaktadır). Cezai bir anlam taşıması ve göçmenlerin insanlığını göz ardı etmesi bakımından 'yasa dışı' ifadesinden ziyade 'düzensiz' ifadesi tercih edilmektedir.

Ayrıca bkz. **düzensiz göç, yasa dışı göçmen.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

E

ev sahibi ülke (ing: host country)

Ayrıca bkz. **hedef ülke.**

Kaynak: Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). Genel hukuk

terminolojisi. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

G

geçici göç (ing: temporary migration)

Belirli bir motivasyon ve amaç uğruna, sınırlı bir süre sonunda köken ülkeye ya da mutlak meskene dönme ya da harekete devam etme/ ileri göç (onward migration) niyetiyle göç.

Ayrıca bkz. **geçici göçmen işçiler**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.) (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir. Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

geçici göçmen işçiler (ing: temporary migrant workers)

Münferit bir işçi ile yapılan iş sözleşmesi ya da bir şirket ile yapılan hizmet sözleşmesi dâhilinde belirli süreler boyunca kabul eden ülkede kalan nitelikli, az nitelikli ya da eğitim görmemiş işçiler. Sözleşmeli göçmen işçiler olarak da geçer.

Ayrıca bkz. **geçici göç, göçmen işçi, ikili iş gücü göçü anlaşmaları, iş gücü göçü**.

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

gelen göçmen (ing: immigrant)

Variş ülkesi açısından, vatandaşı olduğu ülkenin veya olağan ikamet yerinin dışına hareket eden ve bu şekilde vardığı ülke, yeni olağan ikamet ülkesi haline gelen kişi.

Ayrıca bkz. **göçmen, yabancı ülkeye yerleşen kişi.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

geri kabul anlaşması (ing: readmission agreement)

Geri kabul anlaşmaları, bir devletin ülke sınırlarından girme ya da ülkede kalma koşullarını (artık) yerine getirmeyen vatandaşı olmayan kişileri, derhal ve sistemli bir şekilde geri göndermesini kolaylaştıran esaslar, prosedürler ve yaklaşımları belirleyen devletler arasında ikili veya çok taraflı, bağlayıcı anlaşmalardır. Geri gönderme, ilke olarak bireyin köken devletinedir; ancak -daha seyrek olsa da- vatandaşı olmayan kişilerin geçiş yaptığı bir ülkeye de olabilir. Dolayısıyla bu tür anlaşmalar, düzensiz göçmenlerin, başvurusu reddedilen sığınmacıların ve artık uluslararası koruma ihtiyacı olmayanların dönüşüne dair ortaklaşa verilen prosedürleri belirlemek için kullanılan idari araçlardır. Geri kabul anlaşmaları, standart geri kabul anlaşması, polis işbirliği anlaşması, mutabakat zaptı, mektup değişimi vb. gibi değişik formları alabilir.

Ayrıca bkz. **istemsiz dönüş, köken ülkeye dönüş, zorla geri gönderme.**

Kaynak: IOM. (t.y.). *Readmission*. (Global Compact Thematic Paper). https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/our_work/ODG/GCM/IOM-Thematic-Paper-Readmission.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

göç (ing: migration)

Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir.

Ayrıca bkz. **döngüsel göç, hareketlilik, iş gücü göçü, uluslararası göç, ülkeden çıkış, ülkeden göç.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

göç sonrası süreçler (ing: post-migratory processes)

Göç eylemi sonrasında göçmenlerin sosyal, politik, ekonomik ve kültürel durumlarıyla ilgili süreçler.

göç yönetişimi (ing: migration governance)

Devletlerin göçün bütün türlerine yaklaşımını şekillendiren ve düzenleyen, hakları ve sorumlulukları ele alan ve uluslararası işbirliğini teşvik eden yasal normlar, kanunlar ve mevzuat, politikalar ve gelenekler ile organizasyonel yapılar (yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası) ve ilgili süreçlerin tamamının oluşturduğu çerçeve.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

göçmen (migrant)

Bir kişinin olağan ikametinden ayrılarak yurt içinde ya da uluslararası sınırlar arasında kalıcı veya geçici olarak ve çeşitli sebeplerden hareket etmesine ilişkin - uluslararası hukukta tanımlanmamış- ortak anlayışı yansıtan bir çatı kavram. Bu kavram birkaç çok iyi tanımlanmış hukuki statüyü içerir. Örneğin, göçmen işçiler, kaçakçılığa konu olmuş göçmenler gibi belirli hareket türleri hukukten tanımlanmış kişiler, uluslararası öğrenciler gibi statüleri veya hareket imkanları uluslararası hukukta özellikle tanımlanmamış kişiler.

Ayrıca bkz. **gelen göçmen, ülkeden göç eden kişi.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

göçmen gönderen ülke politikaları (ing: sending country policies)

Ayrıca bkz. **diaspora kapsama politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları.**

göçmen işçi (ing: migrant worker)

"Vatandaşı olmadığı bir devlette ücretli bir faaliyetle iştirak edecek olan, iştirak eden veya iştirak etmiş olan kişi" (1990 tarihli Bütün Göçmen İşçi ve Aile Fertlerinin Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, 2(1). maddesi).

Ayrıca bkz. **geçici göçmen işçiler, ikili iş gücü göçü anlaşmaları, iş gücü göçü.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

gönderen ülke (sending country)

İnsanların yurt dışına daimî veya geçici olarak yerleşmek üzere ayrıldıkları ülke.

Ayrıca bkz. **köken ülke, menşe (kaynak) ülke.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

gönüllü dönüş (ing: voluntary return)

Kişinin hür iradesine göre köken ülke, transit ülkesi veya üçüncü bir ülkeye destekli veya bağımsız dönüşü.

Ayrıca bkz. **dönüş göçü, istemsiz dönüş.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

H

hareketlilik (ing: mobility)

İnsanların farklı coğrafi konumlar arasında geçici veya kalıcı olarak hareketi.

Ayrıca bkz. **göç, uluslararası göç.**

hedef ülke (ing: country of destination)

Göçün düzenli ya da düzensiz gerçekleşmesinden bağımsız olarak bir kişi ya da bir grup kişi için varılacak hedef konumundaki ülke.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

hemşeri dernekleri (ing: hometown associations)

Ev sahibi ülkedeki aynı kasaba veya şehirden olan ve öncelikle sosyal ve karşılıklı yardım amacıyla bir araya gelen göçmenlerin oluşturduğu örgütler.

Ayrıca bkz. **diaspora örgütleri**.

Kaynak: Caglar, A. (2006). Hometown associations, the rescaling of state spatiality and migrant grassroots transnationalism. *Global Networks*, 6(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00130.x> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

hükümlülerin nakli (ing: transfer of sentenced persons)

Bir ülkede suçlardan hüküm giymiş kişilerin, sosyal rehabilitasyonlarını kolaylaştırmak amacıyla cezalarını kendi ülkelerinde çekebilecekleri süreç.

Ayrıca bkz. **suçluların iadesi**.

Kaynak: Avrupa Konseyi Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi (ETS No. 112), 21 Mart 1983, <https://rm.coe.int/1680079529> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

ikamet (ing: residence)

Belirli bir süre için belirli bir yerde yaşama fiili veya gerçeği; ikametgâhtan farklı olarak bir kimsenin yaşadığı yer. İkamet genelde sadece belirli bir yerin sakini olarak fiziksel var olmayı ifade ederken, ikametgâh genelde hem fiziksel varlığın hem de söz konusu yere yerleşme niyetinin bulunmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, kişiler birden fazla ikamet yerine sahip olurken tek bir ikametgâha sahiptir.

Ayrıca bkz. **ikametgâh, mutat/olağan ikamet ülkesi.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

ikametgâh (ing: domicile)

Bir kişinin fiziksel olarak bulunduğu ve vatani olarak gördüğü yer; o an için başka bir yerde ikamet ediyor olsa bile, bir kişinin dönmeyi ve kalmayı düşündüğü gerçek, sabit, asıl ve daimî vatani.

Ayrıca bkz. **ikamet, mutat/olağan ikamet ülkesi.**

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

ikili iş gücü göçü anlaşmaları (ing: bilateral labor agreements)

Esasen iş gücü göçü konusunda devletlerarası işbirliğine yönelik, hukuken bağlayıcı olan taahhütler; devletler arasında oluşturulan

resmi mekanizmalar. Terim, aynı zamanda devletler ve bakanlıklar, istihdam organizasyonları gibi çeşitli diğer aktörler tarafından yapılan, ülkeler arasında işçilerin hareketini düzenleyen daha az resmi düzenlemeleri tasvir etmek için de kullanılır.

Ayrıca bkz. **geçici göçmen işçiler, geçici göç, göçmen işçi, iş gücü göçü, yurt dışına giden göçmen politikaları.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

ilk sığınma ülkesi (ing: first country of asylum)

Bazı sığınma sistemleri içerisinde belirli bir uluslararası koruma başvurusu sahibine erişilebilir ve geçerli bir uluslararası koruma tanıyan devlet.

Ayrıca bkz. **sığınmacı, sığınma hakkı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

istemsiz dönüş (ing: involuntary return)

Kişinin köken ülkesine rıza göstermeden, sınır dışı etme gibi doğrudan yöntemlerle ya da baskı altında kabul edilen destekli dönüş gibi yöntemlerle geri gönderilmesi süreci.

Ayrıca bkz. **dönüş göçü, geri kabul anlaşması, gönüllü dönüş.**

Kaynak: Bivand Erdal, M. (2020). Migration, forced. A. Kobayashi (Ed.), *International encyclopedia of human geography* (2. Baskı, ss. 105- 110) içinde. PRIO. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10336-1> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

işçi dövizleri (ing: remittances)

Ülkeler arasında veya aynı ülke içerisinde, göçmenler tarafından bağları olan bireylere ya da topluluklara yapılan kişisel para transferleri.

Ayrıca bkz. **sosyal sermaye transferi**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

işgücü göçü (ing: labor migration)

Kişilerin istihdam amacıyla ikamet ettikleri ülke içinde veya bir devletten diğerine yer değiştirmeleri. İşgücü göçü, çoğu devletin göç kanunlarında ele alınmaktadır. Ayrıca, bazı devletler kendi ülkelerinden yapılan iş gücü göçünü düzenlemek ve yurt dışındaki vatandaşları için fırsatlar yakalamak için aktif bir rol oynamaktadır.

Ayrıca bkz. **beceri kazandırma, geçici göçmen işçiler, göçmen işçi, ikili iş gücü göçü anlaşmaları**.

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı). IOM.

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf üzerinden uyarlanmıştır.

K

kan esası (ing: jus sanguinis)

Bir kişinin tabiiyetinin doğduğu ya da yaşamının ilerleyen bir döneminde ebeveynlerinin (veya ebeveynlerinden birinin veya belirli bir ebeveynin) tabiiyetine göre belirlenmesi kuralı.

Ayrıca bkz. **tabiiyet, toprak esası, vatandaşlığın kazanılması.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

karşılıklı yatırımların korunması ve teşviki anlaşması (ing:agreement for reciprocal promotion and protection of investments)

Diğer ülkeden yatırımcıların birbirlerinin topraklarında yaptıkları yatırımların korunması ve teşvikini düzenleyen, iki ülke arasında imzalanan anlaşmalar. Karşılıklı yatırımların korunması ve teşvikine dair ikili anlaşmalar, uluslararası yatırım anlaşmalarının bir türüdür. Bazı durumlarda devletler, karşılıklı yatırımlar konusunu daha geniş ekonomik işbirliği anlaşmalarının (örneğin serbest ticaret anlaşmalarının) içinde ele alabilirler.

Kaynak: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) Yatırım Politikaları Merkezi. (t.y). *Uluslararası yatırım anlaşmaları veritabanı, terminoloji*. <https://investmentpolicy.unctad.org/international->

investment-agreements üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

kimlik belgesi (ing: identity document)

Belgeyi taşıyan kişinin kimliğini ortaya koyması için bir devletin yetkili makamı tarafından düzenlenen bir belge.

Ayrıca bkz. **pasaport**.

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf üzerinden uyarlanmıştır; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

kitlesel göç (ing: exodus)

Köken ülke dışına (istisnai ve düzensiz) gruplar halinde hareket. Toplu göç çok sayıda kişinin katıldığı bir hareket ya da belirli bir zamanda toplumun bir kısmının hareket etmesi anlamına gelir.

Ayrıca bkz. **toplu göç, ülkeden çıkış, ülkeden göç**.

Kaynak: Perruchhoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

konsolosluk hizmetleri (ing: consular services)

1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin 5. maddesinde sayılan ya da ev sahibi devletin kanun ve düzenlemeleriyle yasaklanmayan veya köken devlet ile ev sahibi devlet arasında yürürlükte olan uluslararası anlaşmalarda atıfta

bulunulan ve ev sahibi devletin itiraz etmediği, köken devlet tarafından dışarıda yerleşik vatandaşlarına yüz yüze veya elektronik ortamda (e-devlet) verilen hizmetler. Örneğin: seyahat belgelerinin düzenlenmesi, noter ve nüfus memurluğu olarak ve benzer kapasitelerde hizmet verilmesi, idari nitelikteki belirli işlevlerin yerine getirilmesi, konsolosluk koruması, adli ve adli olmayan belgelerin iletilmesi, köken devletin mahkemeleri için delil toplamak üzere istinabe müzekkerelerinin yazılması veya komisyonların yürütülmesi, bir oy verme merkezi kurulması veya gönderen devletin seçimlerinde oy kullanılmasına yardımcı olunması.

Ayrıca bkz. **konsolosluk kaydı, konsolosluk koruması ve yardımı hakkı.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

konsolosluk kaydı (ing: consular registration)

Devletin vatandaşı olan kişinin temel bilgilerinin (kimlik, aile durumu, ikamet yeri gibi) konsolosluk siciline geçirilmesi. Konsolosluk kaydının amacı, başta konsolosluk korumasının verilmesi olmak üzere konsolosluk heyetinin çalışmalarını kolaylaştırmaktır.

Ayrıca bkz. **konsolosluk hizmetleri, konsolosluk koruması ve yardımı hakkı.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı). IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf.

konsolosluk koruması ve yardımı hakkı (ing: right to consular protection and assistance)

Dışarıda yerleşik vatandaşlar, köken devletlerinden ev sahibi devletteki sosyal, kültürel ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli konsolosluk ve diğer gerekli hizmetleri alma ile ev sahibi devletin her türlü ihlaline karşı hak ve menfaatlerinin korunması hakkına sahiptirler. Bu husus, dışarıda yerleşik vatandaşların tutuklandığı, hapis cezasına çarptırıldığı, yargılanmak üzere gözaltında tutulduğu veya başka herhangi bir şekilde alıkonulduğu durumlarda özellikle önemlidir.

Ayrıca bkz. **konsolosluk hizmetleri, konsolosluk kaydı.**

Kaynak: Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 16 Aralık 1966, İngilizce versiyonu: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2011). *Glossary on migration* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

köken devlet (ing: state of origin, home state, origin state)

'İlgili kişinin vatandaşı olduğu devlet' (1990 Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Bireylerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, 6(a). madde)

Ayrıca bkz. **menşe (kaynak) devlet.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

köken ülke (ing: country of origin, home country, origin country)

Yurt dışına düzenli ya da düzensiz yollarla göçmüş bir kişinin veya bir grup kişinin uyruğu olan ya da önceki mutlak ikamet ülkesi.

Ayrıca bkz. **menşe (kaynak) ülke**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

köken ülkeye dönüş (ing: repatriation)

Savaş esirlerinin, mültecilerin, göz altındaki sivillerin veya sivillerin vatandaşı oldukları ülkeye dönmeleri. Bu kavram daha çok çatışma ve zorla yerinden edinilme bağlamında kullanılır ve dönüş göçünün çeşitli uluslararası hukuki belgelerde öngörülen koşullar çerçevesinde gerçekleşen bir türü olarak ele alınır. Terim olarak köken ülkeye dönüş, uluslararası kriz zamanlarında diplomatik elçiler, uluslararası yetkililer, bir kriz ya da doğal felakete yakalanmış dışarıda yerleşik vatandaşlar için de kullanılmaktadır.

Ayrıca bkz. **dönen göçmen, dönüş, dönüş göçü, dönüş hakkı, köken ülkeye dönme hakkı**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

köken ülkeye dönme hakkı (ing: right to repatriation)

1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 Protokolleri, 1907 Dördüncü Lahey Sözleşmesi'ne Ek Kara Savaşlarında Kanun ve Teamüllere Saygı Gösterilmesine İlişkin Yönetmelik, insan haklarına ilişkin hukuki

belgeler ve uluslararası teamül hukukunda öngörülen koşullar çerçevesinde, mültecilerin, savaş esirlerinin, gözaltındaki sivillerin ve sivillerin vatandaşı oldukları ülkeye dönme hakkı. Köken ülkeye dönüş, kişileri alıkoyan güçlerin değil, bireyin kişisel bir hakkıdır.

Uluslararası Silahlı Çatışmalar Hukuku'nda köken ülkeye dönüş, çatışmalar sona erdiğinde, kişileri alıkoyan güçlerin bu haktan yararlanmaya uygun kişileri (asker ve sivilleri) serbest bırakma, köken ülkelerin ise vatandaşlarını kabul etme yükümlülüğünü de içermektedir.

Mülteci Hukuku'nda, Afrika'daki Mültecilerin Sorunlarının Özel Yönelimlerini Düzenleyen Sözleşme'nin 5. maddesine göre köken ülkeye dönüş, her zaman gönüllülük esasına dayanmalı ve hiçbir mülteci kendi rızası dışında ülkesine döndürülmemelidir. Bu belge, ayrıca, sığınma ülkesine köken ülkelerine dönmek isteyen mültecilerin güvenli dönüşü için yeterli ayarlamaları yapma, köken ülkeye de bu mültecilerin yeniden yerleşmelerini kolaylaştırmak ve onlara vatandaşlarının sahip olduğu tüm hak, ayrıcalık ve yükümlülükleri verme zorunluluğu getirmektedir.

Ayrıca bkz. **dönüş, dönüş göçü, dönüş hakkı, köken ülkeye dönüş.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

Küresel Güney (ing: Global South)

'Küresel Güney', başlıca Güney Yarımküre'de bulunan ve ekonomik olarak daha az gelişmiş ülkeleri tanımlar. Bu kavram, tarihsel olarak Latin Amerika, Afrika, Asya ve Okyanusya bölgelerindeki ülkeleri içerir. Dünyanın daha zengin ve gelişmiş ülkelerini ifade eden 'Küresel Kuzey' ile karşıt anlama gelen, bir

sosyo-ekonomik ve politik tanımlayıcı/anahtar sözcüktür. Küresel Kuzey ve Güney arasındaki bu ayrım sadece coğrafi değildir. Aksine, küresel düzeydeki kalkınma, servet ve çoğunlukla güç farklılıklarını/ eşitsizliklerini vurgular. Küresel Güney, ayrıca sömürge sonrası dönem, ekonomik bağımlılıklar ve küresel eşitsizlikler konularındaki tartışmalarda sıklıkla kullanılır.

Ayrıca bkz. **Küresel Kuzey**.

Kaynak: Dados, N. & Connell, R. (2012). The global south. *Contexts*, 11(1), 12-13. <https://doi.org/10.1177/1536504212436479>; Braff, L., & Nelson, K. (2022). The global north: Introducing the region. N. T. Fernandez & K. Nelson (Ed.), *Gendered lives* içinde. <https://milnepublishing.geneseo.edu/genderedlives/chapter/chapter-15-the-global-north-introducing-the-region/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

Küresel Kuzey (ing: Global North)

'Küresel Kuzey', başlıca Kuzey Yarımküre'de bulunan, dünyanın daha zengin ve daha gelişmiş ülkelerini ifade eden sosyo-ekonomik ve siyasi bir terimdir. Tarihsel olarak Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve özellikle Japonya olmak üzere Asya'nın bazı kısımlarını içerir. Bu terim, genellikle çoğu Güney Yarımküre'de yer alan ve ekonomisi daha az gelişmiş ülkeleri tanımlayan 'Küresel Güney' kavramının karşıtı olarak kullanılır.

Ayrıca bkz. **Küresel Güney**.

Kaynak: Dados, N. & Connell, R. (2012). The global south. *Contexts*, 11(1), 12-13. <https://doi.org/10.1177/1536504212436479>; Braff, L., & Nelson, K. (2022). The global north: Introducing the region. N. T. Fernandez & K. Nelson (Ed.), *Gendered lives* içinde. <https://milnepublishing.geneseo.edu/genderedlives/chapter/chapter-15-the-global-north-introducing-the-region/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

M

mahsur kalmış göçmen (ing: stranded migrant)

Köken ülkelerine dönemeyen, ikamet ettikleri ülkede statülerini resmileştiremeyen ve başka bir devlete geçmelerini sağlayacak yasal göç fırsatlarına erişemeyen göçmenler. Bu terim, ayrıca, varış veya geçiş ülkesindeki ya da köken ülkedeki insani veya güvenlik nedenleri eve dönmelerini engellerken başka bir yere de gidemeyen, mahsur kalmış göçmenleri ifade eder.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

menşe (kaynak) ülke (ing: country of origin, home country, origin country)

Ayrıca bkz. **köken ülke**.

menşe (kaynak) devlet (ing: state of origin, home state, origin state)

Ayrıca bkz. **köken devlet**.

mutat/olağan ikamet ülkesi (ing: country of usual residence)

Bir kişinin mutat ya da olağan ikametinin olduğu ülke. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü (UN DESA) olağan ikamet ülkesini şu şekilde tanımlamaktadır:

“Bir kişinin yaşadığı ülke, yani gündelik zamanını normalde geçirdiği, yaşadığı bir yerinin bulunduğu ülke.” (Uluslararası Göç İstatistikleri Hakkında Öneriler, 1. Revizyon (1998), s. 92)

Ayrıca bkz. **ikamet, ikametgâh.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

mülteci (ing: refugee)

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi.” (1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, madde 1A(2)'den uyarlanmıştır).

Ayrıca bkz. **sığınma hakkı, sığınmacı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

N

niteliklerin tanınması (ing: recognition of qualifications)

“Bir yabancı eğitim belgesinin, eğitim ve/veya iş etkinliklerinde kullanılmak üzere yetkili makam tarafından resmi olarak kabulü.”

Kaynak: Avrupa Konseyi Avrupa Bölgesi'nde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına Dair Sözleşme (ETS No. 165), 11 Nisan

1997, https://denklik.yok.gov.tr/Documents/Mevzuat/Lizbon_Sozlesmesi_Turkce.pdf.

P

pasaport (ing: passport)

Devletin yetkili mercii tarafından verilen, uluslararası seyahatlerde geçerli, sahibinin belgeyi veren devletin vatandaşı olduğunu tespit eden belge. Bu belge, pasaport sahibinin ilgili devlete tekrar dönme hakkının kanıtıdır.

Pasaportlar, tabiiyeti belgeleyen sertifika veya kanıt olarak uluslararası düzeyde kabul edilen belgelerdir. Ancak, sadece varışta (*prima facie*) kanıt değeri taşımaktadırlar. Pasaport verilmesi, bir ülkeden ayrılma ve kendi ülkesine dönme haklarının uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Vatandaşlarına pasaport veremeyen devletler, 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'yi ihlal ederler.

Ayrıca bkz. **kimlik belgesi, seyahat belgeleri**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

S

serbest dolaşım anlaşmaları (ing: free movement agreements)

Anlaşmaya taraf olan başka bir devlete giriş ve orada ikamet özgürlüğü tanıyan anlaşmalar.

Ayrıca bkz. **dolaşım özgürlüğü (serbestisi)**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

seyahat belgeleri (ing: travel documents)

Bir devlet ya da bir uluslararası anlaşma kuruluşları tarafından uluslararası sınırları geçmek için verilen ve bir kimlik kanıtı olarak kabul edilen tüm belgelerin genel adı. En sık kullanılan seyahat belgeleri pasaportlar ve vizelerdir. Ayrıca bazı devletler bazı kimlik kartları ya da ikamet kartları gibi başka belgeleri de kabul ederler.

Ayrıca bkz. **kimlik belgesi, pasaport, ülkeden çıkış vizesi, vize**.

Kaynak: Avrupa Göç Ağı. (2023). *Avrupa Göç Ağı (EMN) sığınma ve göç sözlüğü* (10.0 versiyon). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

sığınma hakkı (ing: right to asylum)

Devletin, mülki egemenliğine dayanarak ve takdir yetkisini kullanarak, vatandaşı olmayan bir kişinin ülkeye girmesine ve

Ülkede ikamet etmesine izin verme ve herhangi bir devletin bu kişi üzerinde yargı yetkisini kullanmasına direnme hakkı.

Ayrıca bkz. **ilk sığınma ülkesi, sığınmacı.**

Kaynak: Avrupa G Ağı. (2023). *Avrupa G Ağı (EMN) sığınma ve g sözlüğü* (10.0 versiyon). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

sığınmacı (ing: asylum-seeker)

Uluslararası koruma arayışında olan kişi. Bireyselleştirilmiş prosedürlere sahip ülkelerde, sığınmacı, mültecilik talebi, talebi yaptığı devlet tarafından henüz sonuçlandırılmamış kişidir. Her sığınmacı, mülteci statüsü kazanmaz; ama her mülteci statüsü tanınan kişi başlangıçta bir sığınmacıdır.

Ayrıca bkz. **ilk sığınma ülkesi, mülteci, sığınma hakkı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

sosyal güvenlik anlaşmaları (ing: social security agreements)

Sosyal güvenlik haklarının sağlanmasını koordine etmek ve göçmenlerin sosyal güvenlik haklarına erişimini ve bu hakların taşınabilirliğini iyileştirmek amacıyla iki veya daha fazla ülke arasında imzalanan anlaşmalar.

Kaynak: Taha, N., Siegmann, K. A., & Messkoub, M. (2015). How portable is social security for migrant workers? A review of the literature. *International Social Security Review*, 68(1), 95-118.

<https://doi.org/10.1111/issr.12061> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

sosyal sermaye transferi (ing: social remittances)

Göçmenlerden köken topluluklarına fikir, davranış ve beşerî sermayenin aktarımı.

Ayrıca bkz. **işçi dövizleri**.

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

suçluların iadesi (ing: extradition)

Kendi kanunlarına göre bir suç işlenmesi nedeniyle sanık ya da hükümlü durumundaki bir suçluyu, yargılama veya cezayı ya da göz altına alma kararını uygulama yetkisine sahip bir devletin, başka bir devletten talep etmesi ve talebi alan devletin bu kişiyi talebi yapan devlete teslim etmesidir. İade süreci genelde ulusal mevzuat, ikili anlaşmalar ve bazı durumlarda, çok taraflı sözleşmelere (ör: 1957 Suçluların İadesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi) göre gerçekleşir.

Ayrıca bkz. **hükümlülerin nakli**.

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.).

(2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk*

terminolojisi. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

sürgün (ing: exile)

Kişinin köken ülkesinden veya evinden zorla uzak kaldığı durum veya dönem.

Kaynak: Merriam-Webster. (t.y.). Exile. *Merriam-Webster.com dictionary* içinde. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/exile> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

T

tabiiyet (uyrukluk) (ing: nationality)

Bir birey ile bir devlet arasındaki -uluslararası hukukta tanınan- yasal bağ. Tabiiyet bağı, bir devletin kendi tabiiyetindekiler için saklı tuttuğu bireysel haklar ve yükümlülükler doğurur. Vatandaşlık ve tabiiyet terimleri sıklıkla eşanlamlı olarak ele alınır. Farklı anlamlarda kullanıldıklarında, vatandaşlık bir birey ile bir devlet arasındaki iç/ulusal yasal ilişkiyi işaret ederken tabiiyet, devletler arasındaki uluslararası ilişkileri ve hem devletlerin yurt dışında yaşayan vatandaşlarıyla hem de kendi ülkesinde yerleşik diğer devletlerin vatandaşlarıyla ilişkisini belirtir. Göç özelinde, bu bağ, bir devletin kendi tabiiyetindekileri, ülkesine kabul etme görevi ve sınır dışı etme yasağı ve yabancı makamlar tarafından işlenen bireysel hak ihlallerine karşı koruma hakkı (özellikle diplomatik koruma yoluyla) gibi belirli sonuçlar yaratır.

Ayrıca bkz. **vatandaşlık, vatandaşlığın kaybı, vatandaşlık kazanılması.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık

Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/>; Avrupa Göç Ağı. (2023). Avrupa Göç Ağı (EMN) Sığınma ve Göç Sözlüğü (10.0 versiyon). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve Türkçe'ye çevrilmiştir.

tabiiyet kaybı (ing: loss of nationality)

Ayrıca bkz. **vatandaşlık, vatandaşlıktan çıkarılma, vatandaşlığın kaybı.**

Kaynak: Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

toplu göç (ing: exodus)

Ayrıca bkz. **kitlesel göç.**

toprak esası (ing: jus soli)

Bir çocuğun tabiiyetinin doğduğu yere göre belirlenmesi kuralı (tabiiyetin anne babadan geçebilmesinin yanı sıra).

Ayrıca bkz. **kan esası, tabiiyet, vatandaşlık kazanılması.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

U

ulusaşırı / ulusötesi (ing: transnational)

Ulusal sınırları aşan veya ötesine geçen.

Ayrıca bkz. **diaspora örgütleri, ulusaşırı / ulusötesi topluluk.**

Kaynak: Merriam-Webster. (t.y.). Transnational. *Merriam-Webster.com dictionary* içinde. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/transnational> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

ulusaşırı / ulusötesi topluluk (ing: transnational community)

Topluluğa üyelikleri aynı köken ülkeden göç etmek veya ortak bir kimliğe sahip olmak üzerinden tanımlanan, ulusal sınırlar ötesinde ekonomik, politik ve sosyal ağlarını sürdüren göçmen grupları.

Ayrıca bkz. **diaspora örgütleri, ulusaşırı / ulusötesi.**

Kaynak: Al-Ali, N. & Koser, K. (2003). Transnationalism, international migration and home. N. Al-Ali & K. Koser (Ed.), *New approaches to migration? Transnational communities and the transformation of home* (ss.1-14) içinde. Routledge. üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

uluslararası göç (ing: international migration)

Kişilerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere köken ülkelerinden veya mutat olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. Dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur.

Ayrıca bkz. **döngüsel göç, göç, hareketlilik, iş gücü göçü, ülkeden çıkış, ülkeden göç.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

Ü

Ülkeden çıkış (ing: exit)

Köken ülkeden ayrılma.

Ayrıca bkz. **ayrılma hakkı, uluslararası göç, ülkeden göç.**

Kaynak: Merriam-Webster. (t.y.). Exit. *Merriam-Webster.com dictionary* içinde. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/exit> uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

Ülkeden çıkış politikaları (ing: exit policies)

Ayrıca bkz. **yurt dışına giden göçmen politikaları.**

Ülkeden çıkış vergisi (ing: expatriation (emigration) tax)

Vatandaşlıktan çıkan veya uzun süreli ikamet eden statüsünü bırakan, dolayısıyla bir ülkedeki vergi mükelleflliğini sonlandıran bir kişiden alan vergi. Bu vergi, genellikle mükellefin varlıklarının değeri üzerinden hesaplanır.

Ayrıca bkz. **çıkış vergisi.**

Ülkeden çıkış vizesi (ing: exit visa)

Ülkeden çıkış vizesi, bir bireyin bir ülkeden ayrılmasına izin veren, devlet tarafından verilen bir yetkidir. Bu vize türünü, köken ülkeler, topraklarını terk etmelerini onaylamak için kendi vatandaşlarına, ev sahibi ülkeler ise vize süresi dolan ve ülkeden ayrılmadan önce vizelerini uzatması gereken kişilere verebilirler.

Ayrıca bkz. **pasaport, seyahat belgeleri, vize.**

Ülkeden göç (ing: emigration)

Çıkış ülkesi (köken ülke) açısından, bir kişinin vatandaşı olduğu ya da olağan ikametinin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye göç etmesi. Böylece varış ülkesi kişinin yeni olağan ikamet ülkesi hâline gelir.

Ayrıca bkz. **ayırılma hakkı, uluslararası göç, ülkeden çıkış, ülkeden göç eden kişi, yabancı ülkeye yerleşen kişi.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

Ülkeden göç eden kişi (ing: emigrant)

Çıkış ülkesi (köken ülke) açısından, vatandaşı olduğu ya da olağan ikametinin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye göç eden kişi. Böylece varış ülkesi, kişinin yeni olağan ikamet ülkesi hâline gelir.

Ayrıca bkz. **dönen göçmen, gelen göçmen, göçmen, ülkeden çıkış, ülkeden göç, yabancı ülkeye yerleşen kişi.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

lkeden tekrar gç (ing: re-emigration)

Köken ülkesine döndükten sonra kişilerin tekrar ülkeden göç etmeleri.

Ayrıca bkz. **dönüş, ülkeden çıkış, ülkeden gç.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Gç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

V

vasıfsızlaşma (tr: deskilling)

Gç bağlamında, bir göçmenin yurt dışında yerleştiği ülkenin ve/veya dönüşte köken ülkesinin iş gücü piyasasında uzun bir süre işsiz kalması ya da daha düşük beceri düzeyi gerektiren işlerde istihdamı sonucunda becerilerinin ve/veya bilgisinin kaybı ya da azalması.

Ayrıca bkz. **beceri kazandırma, beyin kaybı, yüksek nitelikli göçmen.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

vatandaş (ing: citizen)

Belirli bir siyasi topluluğun hem resmi vatandaşlık hak ve ödevlerinden yararlanmaya müstahak hem de siyasi karar alma süreçlerine aktif olarak katılma fırsatına sahip yesi.

Ayrıca bkz. **ifte/çoğul vatandaşlık, tabiiyet, vatandaşlık.**

Kaynak: Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship Studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647>; Pedroza, L. & Palop-Garcia, P. (2017). *The grey area between nationality and citizenship: an analysis of external citizenship policies in Latin America and the Caribbean*. *Citizenship Studies*, 21(5), 587-605. <https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1316701> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

vatandaşlık (ing: citizenship)

Bir birey ile bir devlet veya diğer bölgesel yönetimler (örneğin Avrupa Birliği, federal bir eyalet veya yalnızca kısmen tanınan devletler) arasındaki belirli yasal haklar ve ödevleri içeren yasal bir statü ve ilişki. Uluslararası hukukta tabiiyet (uyrukluk) kavramına daha sık rastlanılsa da, ulusal mevzuatlarda vatandaşlık ve tabiiyet kavramları genellikle birbirinin eş anlamlısı sayılır. Vatandaşlık, tabiiyetten farklı bir anlamda kullanıldığında, bireylerin ulusal hukuk uyarınca tabiiyetle ilişkilendirilen yasal haklarına ve ödevlerine atıfta bulunur. Vatandaşlık, doğumla ya da beyan, tercih, evlilik veya ulusal mevzuatta belirtilen diğer vatandaşlığa alınma yollarıyla kazanılabilir. Bazı ulusal mevzuatlarda, vatandaşlık daha belirli bir anlama sahiptir ve yalnızca reşit olduktan sonra o ülkenin tabiiyetindekiler tarafından kullanılabilen (oy kullanma hakları gibi) haklara ve ödevlere veya bu kişilerin yalnızca ulusal topraklarda kullanabilecekleri haklara ve ödevlere atıfta bulunur.

Ayrıca bkz. **çifte/çoğul vatandaşlık, tabiiyet, vatandaş.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship Studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647>; Avrupa Göç Ağı.

(2023). *Avrupa Göç Ağı (EMN) sığınma ve göç sözlüğü* (10.0 versiyon). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

vatandaşlığa alınma (ing: naturalization)

Doğumdan sonra kan ve toprak esası dışındaki yollarla vatandaşlık kazanılması. Daha dar anlamda, vatandaşlığa alınma, vatandaşlığın kazanılabileceği, kişinin ya da kişinin yasal temsilcisinin başvurusu ve kamu otoritesinin vatandaşlık vermesini gerektiren belirli bir prosedürü ifade eder. Bu ikinci anlamda, vatandaşlığa alınma süreci, kolaylaştırılmış ve/veya daha az takdire bağlı vatandaşlık kazanımı sağlayan beyan veya tercih prosedürlerinden farklılaşır.

Ayrıca bkz. **vatandaşlık kazanılması, vatandaşlıktan çıkarılma.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

vatandaşlıktan çıkarılma (ing: denationalization)

Bir bireyin vatandaşlığının kendi rızası olmadan, devleti tarafından düşürülmesi. Bu eylem, kişiyi vatandaş olmayan statüsüne taşır ve vatandaşlığa bağlı tüm hak ve yetkilerini sonlandırır.

Vatandaşlıktan çıkarma devletlerin idari kurumları veya kanun marifetiyle gerçekleştirdikleri tek taraflı bir fiildir. Buna göre, kişiler vatandaşlıktan mahrum bırakılmaktadır.

Ayrıca bkz. **vatandaşlığın kaybı, vatandaşlıktan mahrum bırakılma.**

Kaynak: Gibney, M. (2017). Denationalization. A. Shachar, R. Bauböck, I. Bloemraad & M. Vink (Ed.), *The Oxford handbook of citizenship* içinde (ss. 358-382). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198805854.013.16>; Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı). IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

vatandaşlığın kaybı (ing: loss of nationality)

Bir ülkenin vatandaşı olma statüsünün herhangi bir şekilde -gönüllü ya da istemsiz, otomatik veya kamu makamlarının bir eyleminin sonucu olarak- kaybedilmesi. Temel kayıp türleri, ilgili kişinin isteyerek vazgeçmesi ve kanun ya da kamu makamlarının bir kararı ile vatandaşlığın iptalidir. İptal, bırakma ve münfesihi olmayı (kanun gereğince otomatik kaybı) içerir.

Ayrıca bkz. **tabiiyet kaybı, vatandaşlıktan çıkarılma, vatandaşlık kazanılması, vatandaşlıktan mahrum bırakılma.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir; Terimin Türkçe karşılığı: T.C. Dışişleri Bakanlığı Tercüme Dairesi Başkanlığı. (2018). *Genel hukuk terminolojisi*. <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/hukuk-terminoloji-110615.pdf>.

vatandaşlık kazanılması (ing: acquisition of nationality)

Bir bireyin doğumla veya doğumdan sonra herhangi bir zamanda bir devletin vatandaşı olma süreci. Vatandaşlık, bir devletin topraklarında doğmak (jus soli) veya o devletin bir vatandaşından gelmek (jus sanguinis) gibi otomatik atıf yoluyla edinilebilir. Ayrıca bireysel beyan, kayıt, tercih, başvuru ve benzeri otomatik olmayan yollarla veya vatandaşlığa alma gibi kamu otoritelerinin kararlarıyla veya bir devletin topraklarının başka bir devlete teslim edilmesi sonucu da edinilebilir. Vatandaşlığın edinilmesini yöneten özel kurallar her devletin yasal çerçevesine göre değişir.

Ayrıca bkz. **kan esası, tabiiyet, toprak esası, vatandaşlık, vatandaşlığa alınma, vatandaşlığın kaybı.**

Kaynak: International Justice Resource Center. (n.d.). *Citizenship & nationality*. <https://ijrcenter.org/thematic-research-guides/nationality-citizenship/>; GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

vatandaşlıktan mahrum bırakma (ing: deprivation of nationality)

Bir devletin idari makamlarının bir kararı ya da kanun marifetiyle gerçekleştirdiği, bir bireyi vatandaşlığından mahrum bırakan tek taraflı eylem.

Ayrıca bkz. **vatandaşlıktan çıkarılma, vatandaşlık kaybı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

vize (ing: visa)

Konsolosluk yetkilileri tarafından pasaporta veya kimlik sertifikasına vurulan ve konsolosluk yetkilisinin vize verildiği tarihte devletin geçerli kanunlarına göre belge sahibinin ülkeye kabul edilebilecek, ülkeden ayrılabilir veya transit geçebilecek yabancılar sınıfına girdiğine inandığını gösteren onay. Vizeler, devletlere giriş yapmak için geçerli olan kriterleri ortaya koymaktadır.

Ayrıca bkz. **seyahat belgeleri, ülkeden çıkış vizesi.**

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Ed.). (2013). *Göç terimleri sözlüğü* (2. Baskı).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2nd_edition.pdf

Y

yabancı ülkeye yerleşen kişi (ing: expatriate)

Gönüllü olarak vatandaşlıktan çıkan kişi. Bu terim ayrıca çok uluslu şirketlerin çalışanları veya uluslararası kamu görevlileri gibi yabancı bir ülkede yerleşen vatandaşları da tanımlamak için halk arasında/günlük hayatta (colloquially) kullanılmaktadır.

Ayrıca bkz. **ülkeden göç, ülkeden göç eden kişi, vatandaşlığın kaybı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

yasa dışı göçmen (ing: illegal migrant)

Ayrıca bkz. **düzensiz göçmen.**

yeniden entegrasyon (ing: reintegration)

Ülkelerine dönen göçmenlerin yaşamlarını, geçim kaynaklarını ve onurlarını sürdürmek ve toplumsal yaşama dahil olmaları için gereken ekonomik, sosyal ve psikosozal ilişkileri yeniden kurmasını sağlayan süreç. Yeniden entegrasyonun üç boyutu bulunmaktadır. Sosyal yeniden entegrasyon, dönen bir göçmenin kendi ülkesindeki sağlık, eğitim, barınma, adalet ve sosyal koruma planları dahil olmak üzere kamu hizmetlerine ve altyapılarına erişimini ifade eder. Psikosozal yeniden entegrasyon, dönen bir göçmenin kişisel destek ağlarına (arkadaşlar, akrabalar, komşular) ve sivil toplum yapılarına (dernekler, yardım grupları ve diğer örgütler) yeniden dâhil edilmesidir. Yeniden entegrasyonunun bu boyutu, ayrıca, dönen göçmenin kendi toplumunun değerleri, yaşam biçimi, dili, ahlaki ilkeleri, ideolojisi, gelenek ve görenekleriyle yeniden etkileşimini içerir. Ekonomik yeniden entegrasyon, dönen bir göçmenin kendi ülkesinin ekonomik yaşamına yeniden girdiği ve geçimini sürdürebildiği süreci tanımlar.

Ayrıca bkz. **destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon, dönüş göçü, dönüş politikaları, dönen göçmen.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den uyarlanmış ve çevrilmiştir.

yurt dışı çıkış harcı (ing: departure fee)

Köken devletin yurt dışına çıkacak vatandaşlarından aldığı vergi.

Ayrıca bkz. **çıkış vergisi.**

yurt dışı gçmen politikaları (ing: emigrant policies)

Ayrıca bkz. **yurt dışı gçmen kapsama politikaları.**

yurt dışı gçmen kapsama politikaları (ing: emigrant engagement policies)

Devletlerin yurt dışındaki vatandaşlarıyla sosyal, politik, ekonomik, kltrel ve dini bağlarını geliştirmek için uyguladığı stratejiler.

Ayrıca bkz. **diaspora kapsama politikaları, gçmen gnderen lke politikaları, yurt dışı gçmene seçme hakkı verilmesi.**

Kaynak: Waterbury, M. A. (2018). Caught between nationalism and transnationalism: How Central and East European states respond to East–West emigration. *International Political Science Review*, 39(3), 338-352. <https://doi.org/10.1177/0192512117753613>; Østergaard-Nielsen, E. (2016). Sending Country Policies. B. Garcés-Mascareñas & R. Penninx (Ed.), *Integration processes and policies in Europe* (ss. 147-165) içinde. IMISCOE Research Series. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4_9 zerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışı gçmene seçme hakkı verilmesi (ing: emigrant enfranchisement)

Yurt dışında yaşayan gçmenlere oy hakkı verilmesi sreci. Kken devletler, diaspora yelerine referandumlar, yerel seçimler, meclis seçimleri, başkanlık seçimleri gibi bir ya da daha çok seçimde oy verme hakkı tanıyan seçim yasalarına sahip olabilirler. Bu yasalara gre yurt dışı gçmenler seçme haklarını çeşitli Őekillerde kullanabilirler: bireysel olarak bykeliliklerde veya konsolosluklarda, posta yoluyla, elektronik ortamlarda ya da seçim zamanı vatandaşı oldukları lkeye seyahat ederek.

Ayrıca bkz. **diaspora kapsama politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, yurt dışından oy verme, yurt dışından oy hakkı.**

Kaynak: Turcu, A. (2018). Reactive limits to diaspora enfranchisement policies: A conceptual categorization. *Diaspora Studies*, 11(1), 1-

24. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09739572.2017.1331607>;

Umpierrez de Reguero, S., Finn, V., & Peltoniemi, J. (2023). Missing links in migrant enfranchisement studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(10), 2473–

2499. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2182709> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışı vatandaş (ing: overseas citizen)

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik vatandaş, diaspora, ÷lkeden göç eden kişi, yurt dışındaki yereller.**

yurt dışına giden göçmen politikaları (ing: emigration policies)

Yurt dışına yönelik göç akışlarının hacmini, kökenini, varış yerini ve iç bileşimini etkilemek amacıyla ulus devletler tarafından uygulanan yasalar, kurallar, önlemler ve uygulamalar.

Ayrıca bkz. **ayırılma hakkı, beceri kazandırma, ikili iş gücü anlaşmaları, ÷lkeden çıkış, ÷lkeden göç, ÷lkeden göç eden kişi.**

Kaynak: De Haas, H., & Vezzoli, S. (2011, Nisan). *Leaving matters: the nature, evolution and effects of emigration policies* (International Migration Institute Working Papers Series, No. 34). <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:6632387d-eb4b-4edc-b212-4a8cfefa80dd> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışındaki vatandaşlar (ing: external citizens)

Vatandaşlıklarını kan esası sebebiyle kazanmış ve söz konusu ülkede hiç yaşamamış olanlar da dâhil kısa ya da uzun süreli yurt dışında bulunan vatandaşlar.

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik olan vatandaş, diaspora, yurt dışındaki yereller, yurt dışından vatandaşlık.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışındaki yereller (ing: domestic abroad)

Bu terim, kurumsallaşmış köken devlet politikalarıyla desteklenen göçmen topluluklarının diasporalar olarak nasıl betimlendiğini kavramsallaştırır ve onları sınırları ötesinde dağılmış bir ulusun uzantıları olarak sembolize eder.

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik vatandaş, diaspora, diasporik aktörler.**

Kaynak: Varadarajan, L. (2010). *The domestic abroad: Diasporas in international relations*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199733910.001.0001> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışından oy hakkı (ing: external voting rights)

Seçimin yapıldığı ülkede değilken, oy pusulasını postalama, yurt dışındaki büyükelçiliklerde, konsolosluklarda veya özel oy kullanma merkezlerinde oy kullanma, elektronik oy kullanma ve vekâleten oy kullanma dâhil, fiziki katılım gerektirmeyen herhangi bir yolla oy kullanma hakkı. Yerleşik olmayan vatandaşların oy kullanma haklarından ayırt edilmelidir.

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik vatandaşların seçme ve seçilme hakları, diaspora kapsama politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, yurt dışı göçmene seçme hakkı verilmesi, yurt dışından oy verme.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışından oy verme (ing: extra-territorial voting, out-of-country voting, voting from abroad)

Genişletilmiş vatandaşlık haklarının bir bileşeni olarak, dışarıda yerleşik vatandaşlara siyasi süreçlere, oy kullanma ve seçim adaylığı gibi faaliyetlere katılma olanağı sağlanan düzenleme.

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik vatandaşların seçme ve seçilme hakları, diaspora kapsama politikaları, yurt dışı göçmen kapsama politikaları, yurt dışı göçmene seçme hakkı verilmesi, yurt dışından oy hakkı.**

Kaynak: Collyer, M., & Vathi, Z. (2007). *Patterns of extra-territorial voting* (Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty Working Papers Series, No. T22). <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08c09e5274a31e0000f5e/WP-T22.pdf> üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yurt dışından vatandaşlık (ing: external citizenship)

Vatandaşların, vatandaşı oldukları ülkenin toprakları dışında buldukları sırada bu ülkeye dair sahip oldukları hak ve görevler. Yurt dışından vatandaşlık, ülkede geçici olarak bulunmayanların konsolosluk ve diplomatik koruma ve dönüş gibi haklarının yanı sıra dışarıda yerleşik vatandaşların oy kullanma gibi haklarını içerir.

Ayrıca bkz. **dışarıda yerleşik vatandaş, dönüş hakkı, konsolosluk koruması ve yardımı hakkı, yurt dışı vatandaş, yurt dışından oy hakkı, yurt dışındaki vatandaşlar.**

Kaynak: GLOBALCIT. (2020). *Vatandaşlık ve seçim hakları sözlüğü*. Avrupa Birliği Enstitüsü Küresel Vatandaşlık Gözlemevi. <https://globalcit.eu/glossary/>; Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship Studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647>. Üzerinden uyarlanmış ve İngilizce'den çevrilmiştir.

yüksek nitelikli (çok vasıflı) göçmen (ing: highly skilled migrant)

Yükseköğretim veya mesleki deneyim yoluyla genellikle yüksek beceri gerektiren bir mesleği icra etmek için gereken beceri düzeyini veya nitelikleri kazanmış göçmen.

Ayrıca bkz. **az/düşük vasıflı göçmen işçi, beyin dolaşımı, beyin göçü, beyin gücü kazanımı.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

Z

zorla geri gönderme (ing: forced return)

Bir kişinin kendi isteği dışında, köken ülkesine, transit ülkesine veya kişiyi almayı kabul eden üçüncü bir ülkeye gönderilmesi işlemi. Genellikle idari veya yargısal bir eylem ya da karara dayanarak gerçekleştirilir.

Ayrıca bkz. **destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon, gönüllü dönüş.**

Kaynak: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Ed.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

zorunlu askerlik (ing: conscription)

Kişilerin özellikle askeri hizmet için zorunlu olarak kaydedilmesi.

Kaynak: Merriam-Webster. (t.y.). Conscription. *Merriam-Webster.com dictionary* içinde. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/conscription> üzerinden İngilizce'den çevrilmiştir.

ABOUT EMIGPOL

Emigrant Policy Regimes (EMIGPOL) Project examines the policies of 21 countries* among the top 25 countries with the highest number of emigrants, according to the United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) Population Statistics. The project explores the interaction between policies controlling emigration (exit policies), facilitating or hindering the return of citizens (return policies), and managing the relationship between the home state and its citizens abroad (emigrant/diaspora policies). Additionally, the project investigates the interplay between these policies and the bilateral agreements signed by home and host states. By focusing on countries with the largest emigrant populations from both the Global North and the Global South and embracing a comparative perspective, EMIGPOL also aims to address the imbalances in migration studies.

Launched in 2022, the EMIGPOL Project is supported by the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) under the 3501 Career Development Program with the project number 121K970, as well as by the Bahçeşehir University Student Assistantship Program, the TÜBİTAK 2247-C Intern Researcher Scholarship Program (STAR), and the TÜBİTAK BİÇABA-Working Together, Succeeding Together Scholarship Program. We extend our gratitude to TÜBİTAK and the Bahçeşehir University Student Assistantship Program for supporting this project.

* From the top 20 countries ranked at 5-year intervals between 1990 and 2020, 21 out of the top 25 were considered. The countries are listed in the following order: Afghanistan, Bangladesh, China, Egypt, Germany, India, Italy, Kazakhstan, Mexico, Morocco, Pakistan, Palestine, Phillipines, Poland, Russia, Syria, Türkiye, Ukraine, United Kingdom, United States of America, and Venezuela.

ABOUT GLOSSARY

This bilingual (Turkish-English) glossary, developed within the framework of the EMIGPOL Project, provides a systematic account of key concepts related to migration policies, addressing two principal objectives. First, it seeks to incorporate the origin state perspective into terms widely employed in international migration literature. Second, it aims to contribute to the relatively underdeveloped Turkish scholarship in this field by enriching the conceptual repertoire with comprehensive Turkish equivalents.

Encompassing a broad spectrum of themes, including migration processes, rights, policies, and regulations, this glossary is intended to serve as a reference for academic research and policymaking processes.

The compilation of this glossary draws upon by authoritative international sources, such as the International Organization for Migration (IOM), the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), and the EUI Global Citizenship Observatory (GLOBALCIT), as well as relevant international legal instruments. Where necessary, concepts have been redefined or elaborated to integrate the origin state perspective more effectively. Furthermore, the glossary incorporates definitions grounded in the works of leading scholars within the emigrant engagement, diaspora and migration policy literature. The translation of terms into Turkish has been guided by the IOM Glossary and the General Legal Terminology of the Turkish Ministry of Foreign Affairs. Each entry has been supported with cross-references to provide a coherent and interconnected conceptual framework, facilitating a deeper understanding of the theoretical and practical dimensions of migration policies.

Suggested citation: Aksel, D. & Şenel, G. (2024). Emigrant Policy Regimes (EMIGPOL) Glossary (Version 1.0). Available at: <https://www.emigpol.com/glossary>.

A

acquisition of nationality (tr: vatandaşlığın kazanılması)

The process by which an individual becomes a national of a state, whether by birth or at any time after birth. Nationality can be acquired through automatic attribution, such as by birth on a state's territory (jus soli) or descent from a national of that state (jus sanguinis). It can also be acquired through non-automatic means, including individual declaration, registration, option, application, or by public authorities' decisions, such as naturalization or as the result of the ceding of territory from one state to another. The specific rules governing the acquisition of nationality vary according to each state's legal framework.

See also **citizenship, jus sanguinis, jus soli, nationality, naturalization, loss of nationality.**

Source: Adapted from GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. ; International Justice Resource Center. (n.d.). *Citizenship & Nationality*. <https://ijrcenter.org/thematic-research-guides/nationality-citizenship/>; Perruchoud, R. & Redpath-Cross, J. (Eds.). (2011). *Glossary on Migration* (2nd Ed.). IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf

assisted voluntary return and reintegration (tr: destekli gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon)

Administrative, logistical, financial and reintegration support to rejected asylum-seekers, victims of trafficking in human beings, stranded migrants, qualified nationals, and other migrants unable or unwilling to remain in the host country who volunteer to return to their countries of origin. In the context of assisted voluntary return and reintegration, voluntariness is assumed to exist if two conditions apply: (a) freedom of choice, which is defined by the

absence of physical or psychological pressure to enroll in an assisted voluntary return and reintegration program; and (b) an informed decision which requires the availability of timely, unbiased, and reliable information upon which to base the decision.

See also **forced return, return migration, voluntary return.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on migration.*

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

asylum-seeker (tr: sığınmacı)

An individual who is seeking international protection. In countries with individualized procedures, an asylum-seeker is someone whose claim has not yet been finally decided on by the country in which he or she has submitted it. Not every asylum-seeker will ultimately be recognized as a refugee, but every recognized refugee is initially an asylum-seeker.

See also **first country of asylum, refugee, right to asylum.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on migration.*

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

agreement concerning avoidance of double taxation (tr: çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması)

An agreement between two or more countries, designed to ameliorate the legal and financial consequences to taxpayers who have income that is taxable by two nations.

Source: Adapted from Garner, B. A., & Black, H. C. (2009). *Black's law dictionary* (9th Ed.). West.; Cambridge University. (n.d.). Double

taxation treaty. In *Cambridge.com dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/double-taxation-treaty>.

agreement for reciprocal promotion and protection of investments (tr: karşılıklı yatırımların korunması ve teşviki anlaşması)

A bilateral agreement between two countries regarding promotion and protection of investments made by investors from respective countries in each other's territory. Agreements for reciprocal promotion and protection of investments are a type of international investment agreements. In some cases, states may regulate the issue of reciprocal investments within broader economic cooperation agreements (for instance, free trade agreements).

Source: Adapted from United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) Investment Policy Hub. (n.d.). *International investment agreements database, terminology*. <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements>.

B

bilateral labor agreements (tr: ikili iş gücü göçü anlaşmaları)

Formal mechanisms concluded between states, which are essentially legally binding commitments concerned with inter-state cooperation on labor migration. The term is also used to describe less formal arrangements regulating the movement of workers between countries entered into by states as well as a range of other actors, including individual ministries, employer organizations, etc.

See also **emigration policies, labor migration, migrant worker, temporary migrant workers, temporary migration.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

brain circulation (tr: beyin dolaşımı)

The effect of the movement of skilled migrants among their countries of origin and other countries, bearing their knowledge and skills which can benefit countries of origin as well as countries of permanent or temporary destination.

See also **brain drain, brain gain.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

brain drain (tr: beyin göçü)

Depletion of human capital in a specific occupation or economic sector resulting from the emigration of skilled workers engaged in this occupation or sector from the country of origin to another country (or from one region of a country to another – internal migration).

See also **brain circulation, brain gain.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

brain gain (tr: beyin gücü kazanımı)

From the perspective of a country of destination, immigration of skilled workers into the country resulting in the acquisition of human capital. From the perspective of a country of origin, the positive spillover effects of the emigration of highly skilled workers such as brain circulation, or the motivational effects of migration that spur aspiring migrants to acquire further skills. Brain gain also occurs when migrants return back to their country or communities of origin and bring back with them new skills and knowledge acquired in migration.

See also **brain circulation, brain drain.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

brain waste (tr: beyin kaybı)

In the migration context, either in the host country or upon return, in the country of origin, the under-employment or unemployment of migrant workers who are unable to find jobs matching their skill level, owing to, for example, the lack of skills recognition, informality of employment relations or discrimination.

See also **deskilling, highly skilled migrant.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

C

circular migration (tr: döngüsel göç)

A form of migration in which people repeatedly move back and forth between two or more countries.

See also. **migration, international migration, labor migration.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

citizen (tr: vatandaş)

A member of a particular political community with entitlement to exercise formal civic rights and duties as well as opportunities to participate actively in political decision making.

See also **citizenship, dual/multiple citizenship, dual/multiple nationality, nationality.**

Source: Adapted from Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647> Pedroza, L. & Palop-Garcia, P. (2017). The grey area between nationality and citizenship: an analysis of external citizenship policies in Latin America and the Caribbean. *Citizenship Studies*, 21(5), 587-605. <https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1316701>

citizenship (tr: vatandaşlık)

A legal status and relation between an individual and a state or other territorial polity (such as the European Union, a federal province, or only partially recognized states) that entails specific legal rights and duties. Although nationality is the term more often

encountered in international law, at the national level, both the terms nationality and citizenship are – generally treated as synonyms. Where citizenship is used in a meaning that is different from nationality, it refers to the legal rights and duties of individuals attached to nationality under domestic law. It can be acquired by birth or naturalisation, whether by declaration, choice, marriage or other means according to national legislation. In some national laws, citizenship has a more specific meaning and refers to rights and duties that can only be exercised by nationals after the age of majority (such as voting rights) or to rights and duties that nationals can only exercise in the national territory.

See also **citizen, dual/ multiple citizenship, dual/multiple nationality, nationality.**

Source: Adapted from GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship Studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647>; European Migration Network. (2023). *European Migration Network asylum and migration glossary* (Version 10.0). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en.

conscription (tr: zorunlu askerlik)

Compulsory enrollment of persons especially for military service.

Source: Merriam-Webster. (n.d.). Conscription. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/conscription>.

consular registration (ing: konsolosluk kaydı)

Inscription in a consular register of a national of that state's principal details (identity, family situation, place of residence, etc.). The object of consular registration is to facilitate the action of the consular mission, particularly the exercise of consular protection.

See also **consular services, right to consular protection and assistance.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

consular services (tr: konsolosluk hizmetleri)

Any service provided by the sending state to its non-resident citizens, either face-to-face or electronically and in accordance with the in Article 5 of the 1963 Vienna Convention on Consular Relations, or any other functions which are not prohibited by the laws and regulations of the receiving state or to which no objection is taken by the receiving state or which are referred to in the international agreements in force between the sending state and the receiving state . Examples: issuing travel documents, acting as notary and civil registrar and in capacities of a similar kind, performing certain functions of an administrative nature, consular protection, transmitting judicial and extrajudicial documents, executing rogatory letters or commissions to take evidence for the courts of the sending state, establishing a polling station or providing assistance for voting in elections of the sending state.

See also **consular registration, right to consular protection and assistance.**

Source: Adapted from GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship

Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

country of destination (tr: hedef ülke)

A country that is the destination for a person or a group of persons, irrespective of whether they migrate regularly or irregularly.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

country of origin (tr: köken ülke, menşe (kaynak) ülke)

A country of nationality or of former habitual residence of a person or group of persons who have migrated abroad, irrespective of whether they migrate regularly or irregularly.

See also **home country**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

country of usual residence (tr: mutat/olağan ikamet ülkesi)

The country in which a person has his or her usual or habitual residence. The United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) defines a country of usual residence as: "The country in which a person lives, that is to say, the country in which he or she has a place to live where he or she normally spends the

daily period of rest" (Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1 (1998) p. 92)

See also **domicile, residence**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

D

denationalization (tr: vatandaşlıktan çıkarılma)

Non-consensual withdrawal of an individual's nationality by their own state, rendering them a non-citizen and ending their associated rights and entitlements. Denationalization is a unilateral act of a state, whether by decision of administrative authorities or by the operation of law, which deprives an individual of his or her nationality.

See also **deprivation of nationality, loss of nationality**.

Source: Adapted from Gibney, M. (2017). Denationalization. In A. Shachar, R. Bauböck, I. Bloemraad & M. Vink (Eds.), *The Oxford handbook of citizenship* (pp. 358-382). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198805854.013.16>;

Perruchoud, R. & Redpath-Cross, J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

departure tax (tr: çıkış vergisi)

A tax that is levied when a person is departing a country by land, sea, or air.

See also **departure fee**.

Source: Vocabulary.com. (n.d.). Departure tax. *In Vocabulary.com Dictionary*. <https://www.vocabulary.com/dictionary/departure-tax>.

departure fee (tr: yurt dışı çıkış harcı)

The fee taken by the state of origin from its citizens while they depart the country.

See also **departure tax**.

deprivation of nationality (tr: vatandaşlıktan mahrum bırakma)

The unilateral act of a state, whether by the decision of administrative authorities or by the operation of law, which deprives an individual of his or her nationality.

See also **denationalization, loss of nationality**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

deskilling (tr: vasıfsızlaşma)

In the migration context, the loss or decline of a migrant's skills and/or knowledge after a significant time of unemployment or employment at a lower skill level in the employment markets of the new country of residence and/or upon return, of the country of origin.

See also **brain waste, highly skilled migrant, skilling**.

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

diaspora (tr: diaspora)

Migrants or descendants of migrants whose identity and sense of belonging, either real or symbolic, have been shaped by their migration experience and background. They maintain links with their homelands, and to each other, based on a shared sense of history, identity, or mutual experiences in the destination country.

See also **diasporan, diasporic actor**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

diaspora bonds (tr: diaspora bonoları)

A diaspora bond is a debt instrument issued by a country - or potentially, a sub-sovereign entity or a private corporation - to raise financing from its overseas diaspora.

See also **diaspora, economic remittances, remittances**.

Source: Ketkar, S. L., & Ratha, D. (2007, August). *Development finance via diaspora bonds track record and potential*. (World Bank Policy Research Working Paper, No. 4311). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/867801468165874505/pdf/wps4311.pdf>.

diaspora engagement policies (tr: diaspora kapsama politikaları, diaspora politikaları)

Diaspora engagement policies consist of a variety of government measures aimed at engaging, maintaining, or developing a

relationship with their diaspora living abroad. These policies include ensuring the rights and protection of diaspora members and reinforcing national identity or sense of belonging, fostering strong relations, and facilitating diaspora contributions to a country's social and economic development (i.e., remittances).

See also **diaspora, emigrant enfranchisement, emigrant engagement policies, sending country policies.**

Source: Migration Research Hub. (n.d.). *Diaspora engagement policies*. IMISCOE. <https://migrationresearch.com/taxonomies/topics-migration-governance-migration-policy-and-law-diaspora-engagement-policies>.

diaspora organizations (tr: diaspora örgütleri)

Groups founded by international migrants or their descendants that address various issues, possess a shared identity, can operate locally or transnationally, and range from informal networks to formalized associations like ethnic or migrant institutions.

See also **hometown associations, transnational, transnational community.**

Source: Adapted from Dijkzeul, D., & Fauser, M. (Eds.). (2020). *Diaspora organizations in international affairs*. Routledge.

diaspora politics (tr: diaspora siyaseti)

Diaspora politics refers to the dynamic interactions where diasporas, acting as linkage groups, influence the political affairs of both their homeland and host country, introducing homeland politics into their host country and offering external dimension and resources to their homeland's political landscape.

See also **diaspora, diasporic actors, diaspora organizations.**

Source: Adapted from Østergaard-Nielsen, E. (2001). Diasporas in world politics. In D. Josselin & W. Wallace (Eds.), *Non-state actors in world politics* (pp. 218-234). Palgrave Macmillan UK.

diasporan (tr: diaspora)

A member of a diaspora.

See also **diaspora**.

diasporic actors (tr: diasporik aktörler)

Diasporic actors are individuals who originate from a specific country, self-identify with that country, and maintain a significant cultural and social connection to it, including citizens, non-citizens, and first and second-generation emigrants.

See also **diaspora**.

Source: Adapted from Naujoks, D. (2017). The transnational political effects of diasporic citizenship in countries of destination: Overseas citizenship of India and political participation in the United States. In D. Carment & A. Sadjed (Eds.), *Diaspora as cultures of cooperation. Migration, diasporas and citizenship* (pp. 199-221). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32892-8_10.

domestic abroad (tr: yurt dışındaki yereller)

A term which conceptualizes the portrayal of emigrant communities as diasporas, fostered through institutionalized home state policies, symbolizing them as extensions of a territorially dispersed nation.

See also **diaspora, diasporic actor, non-resident citizen**.

Source: Adapted from Varadarajan, L. (2010). *The domestic abroad: Diasporas in international relations*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199733910.001.0001>.

domicile (tr: ikametgâh)

The place at which a person is physically present, and that the person regards as home; a person's true, fixed, principal, and permanent home, to which that person intends to return and remain even though currently residing elsewhere.

See also **country of usual residence, residence**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

dual/multiple citizenship (tr: çifte/çoğul vatandaşlık)

See also **dual/multiple nationality**.

dual/multiple nationality (tr: çifte/çoğul vatandaşlık)

The legal status of holding nationality in two (or more) states. Individuals are recognized as members of each of these political communities. However, dual/ multiple nationality does not always guarantee full political participation or rights in all states. In some cases, states may impose restrictions on dual nationals, limiting their political rights, such as voting or running for office, especially if they reside abroad. These restrictions serve to ensure that dual/ multiple nationals maintain a genuine link with the state despite the absence of political rights. Therefore, dual/ multiple nationality involves legal membership in multiple states, but does not always

translate into equal or unrestricted citizenship rights within each state.

See also **dual/multiple citizenship, nationality, citizenship.**

Source: Adapted from Pedroza, L. & Palop-Garcia, P. (2017). The grey area between nationality and citizenship: an analysis of external citizenship policies in Latin America and the Caribbean. *Citizenship Studies*, 21(5), 587-605.

<https://doi.org/10.1080/13621025.2017.1316701>

E

economic remittances (tr: işçi dövizleri)

See also **remittances, social remittances.**

emigrant (tr: ülkeden göç eden kişi)

From the perspective of the country of departure, a person who moves from his or her country of nationality or usual residence to another country, so that the country of destination effectively becomes his or her new country of usual residence.

See also **emigration, exit, expatriate, immigrant, migrant, returnee.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

emigrant enfranchisement (tr: yurt dışı göçmene seçme hakkı verilmesi)

The process of granting voting rights to emigrants living abroad. Origin states may have enfranchisement laws that allow their emigrants diasporas to vote in one or more types of elections, such as referenda, local, presidential, and parliamentary elections. In line with these laws, emigrants may cast their votes in diverse ways: voting in person at embassies or consulates, by mail, electronically, or by traveling back to the country of citizenship nationality during the election period.

See also **diaspora engagement policies, emigrant engagement policies, extra-territorial voting, external voting rights, voting from abroad.**

Source: Adapted from Turcu, A. (2018). Reactive limits to diaspora enfranchisement policies: A conceptual categorization. *Diaspora Studies*, 11(1), 1-

24. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09739572.2017.1331607>;

Umpierrez de Reguero, S., Finn, V., & Peltoniemi, J. (2023). Missing links in migrant enfranchisement studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(10), 2473–

2499. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2182709>.

emigrant engagement policies (tr: yurt dışı göçmen kapsama politikaları)

Strategies implemented by states to nurture social, political, economic, cultural and religious connections with their citizens abroad.

See also **diaspora engagement policies, emigrant enfranchisement, sending country policies.**

Source: Adapted from Waterbury, M. A. (2018). Caught between nationalism and transnationalism: How Central and East European states respond to East–West emigration. *International Political*

Science Review, 39(3), 338-352. <https://doi.org/10.1177/0192512117753613>; Østergaard-Nielsen, E. (2016). Sending Country Policies. In B. Garcés-Mascareñas & R. Penninx (Eds.), *Integration processes and policies in Europe* (pp. 147-165). IMISCOE Research Series. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4_9.

emigrant policies (tr: yurt dışı göçmen politikaları)

See also **emigrant engagement policies**.

emigration (tr: ülkeden göç)

From the perspective of the country of departure, the act of moving from one's country of nationality or usual residence to another country, so that the country of destination effectively becomes his or her new country of usual residence.

See also **emigrant, exit, expatriate international migration, right to leave**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

emigration policies (tr: yurt dışına giden göçmen politikaları)

Laws, rules, measures, and practices implemented by national states with the objective to influence the volume, origin, destination, and internal composition of emigration flows.

See also **bilateral labor agreements, emigrant, emigration, exit, right to leave, skilling**.

Source: De Haas, H., & Vezzoli, S. (2011, April). *Leaving matters: the nature, evolution and effects of emigration policies* (International

Migration Institute Working Papers Series, No. 34). <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:6632387d-eb4b-4edc-b212-4a8cfefa80dd>.

exile (tr: sürgün)

The state or a period of forced absence from one's country or home.

Source: Merriam-Webster. (n.d.). Exile. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/exile>.

exit (tr: ülkeden çıkış)

Departure from the country of origin.

See also **emigration, international migration, right to leave**.

Source: Adapted from Merriam-Webster. (n.d.). Exit. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/exit>.

exit policies (tr: ülkeden çıkış politikaları)

See also **emigration policies**.

exit visa (tr: ülkeden çıkış vizesi)

An exit visa is a state-issued authorization that permits an individual to leave from a country. Home countries may grant this type of visa to their citizens to approve their departure from the country's territories, while host countries may issue it to individuals with expired visas, who need to extend them before departing the country.

See also **pasaport, travel documents, visa**.

exodus (tr: kitlesele göç, toplu göç)

Movements in groups (isolated and sporadic) out of the country of origin. Mass exodus is a movement in large numbers or of a section of the community at a given time.

See also **emigration, exit**.

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

expatriate (tr: yabancı ülkeye yerleşen kişi)

A person who voluntarily renounces his or her nationality. The term is also used colloquially to identify nationals who have taken up residence in a foreign country, such as employees of multinational companies or international civil servants.

See also **emigrant, emigration, loss of nationality**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

expatriation (emigration) tax (tr: ülkeden çıkış vergisi)

A tax charged to an individual renouncing their citizenship or ending their long-term resident status, hence, ceasing to be a taxpayer in a country. It is usually based on the value of a taxpayer's property.

See also **departure tax**.

external citizens (tr: yurt dışındaki vatandaşlar)

Citizens of the country under consideration who are abroad whether on a short-term or long-term basis, including those who have acquired their citizenship by extraterritorial *ius sanguinis* and have never resided in their country of citizenship.

See also **diaspora, domestic abroad, external citizenship, non-resident citizens.**

Source: GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>

external citizenship (tr: yurt dışından vatandaşlık)

Refers to the status, rights and duties of all those who are temporarily or permanently outside the territory of a polity that recognizes them as members. External citizenship includes rights of temporary absentees (such as those to consular and diplomatic protection and return) as well as rights of non-resident citizens (such as voting rights in national elections).

See also **external citizens, external voting rights, non-resident citizen, overseas citizen, right to consular protection and assistance, right to return.**

Source: Adapted from GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>; Bauböck, R. (2009). The rights and duties of external citizenship. *Citizenship Studies*, 13(5), 475-499. <https://doi.org/10.1080/13621020903174647>.

external voting rights (tr: yurt dışından oy hakkı)

The right to cast a vote while not being present in the country where the election is held by any means that does not require physical presence, including postal ballots, voting in embassies,

consulates or special polling stations abroad, electronic voting and proxy voting. It should be distinguished from non-resident citizens' voting rights.

See also **diaspora engagement policies, emigrant enfranchisement, emigrant engagement policies, extra-territorial voting, non-resident citizens, out-of-country voting, voting from abroad.**

Source: GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>

extradition (tr: suçluların iadesi)

The surrender by one state to the requesting state of an individual accused or convicted of a crime committed against the laws of the requesting state, which is competent to try the offender or to apply the sentence or detention order. The process of extradition is usually based on a combination of national legislation, bilateral treaties, and in some cases multilateral conventions (e.g., 1957 European Convention on Extradition).

See also **transfer of sentenced persons.**

Source: Adapted from Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf;

Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*.

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

extra-territorial voting (tr: yurt dışından oy verme)

Provision allowing non-resident citizens to participate in political processes, including voting or standing as an election candidate, as part of extended citizenship measures.

See also **diaspora engagement policies, emigrant enfranchisement, emigrant engagement policies, non-resident citizens, out-of-country voting, voting from abroad.**

Source: Adapted from Collyer, M., & Vathi, Z. (2007). *Patterns of extra-territorial voting*. (Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty Working Papers Series, No. T22). <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08c09e5274a31e0000f5e/WP-T22.pdf>.

F

first country of asylum (tr: ilk sığınma ülkesi)

Within some asylum systems, for a particular applicant for international protection, a state where he or she has already been granted international protection, that remains accessible and effective for the individual concerned.

See also **asylum-seeker, right to asylum.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

forced return (tr: zorla geri gönderme)

The act of returning an individual, against his or her will, to the country of origin, transit or to a third country that agrees to receive

the person, generally carried out on the basis of an administrative or judicial act or decision.

See also **assisted voluntary return and reintegration, voluntary return.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

free movement agreements (tr: serbest dolaşım anlaşmaları)

An agreement that provides freedom of entry and residence into another state that is a party to the agreement.

See also **freedom of movement.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

freedom of movement (tr: dolaşım özgürlüğü, dolaşım serbestisi)

Inherent right of individuals to travel without constraints either within or across borders, as outlined in Article 13 of the Universal Declaration of Human Rights.

See also **free movement agreements.**

Source: Pécoud, A. (2013). Freedom of movement. In I. Ness (Ed.), *The encyclopedia of global human migration*. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9781444351071.wbeghm241>; De Genova, N. & Nathalie Peutz (Eds.). (2010). *The deportation regime: Sovereignty, space, and the freedom of movement*. Duke University Press.

G

Global North (tr: Küresel Kuzey)

The “Global North” is a socio-economic and political term that refers to the world’s wealthier, more developed countries, primarily located in the Northern Hemisphere. Historically, the Global North consisted of countries in North America, Western Europe, and parts of Asia, especially Japan. The term is often used in contrast with the “Global South,” which describes the less economically developed nations, mainly in the Southern Hemisphere.

See also **Global South**.

Source: Adapted from Dados, N. & Connell, R. (2012). The global south. *Contexts*, 11(1), 12-13. <https://doi.org/10.1177/1536504212436479>; Braff, L., & Nelson, K. (2022). The global north: Introducing the region. In N. T. Fernandez & K. Nelson (Eds.), *Gendered lives*. <https://milnepublishing.geneseo.edu/genderedlives/chapter/chapter-15-the-global-north-introducing-the-region/>.

Global South (tr: Küresel Güney)

The “Global South” refers to countries that are less economically developed, primarily situated in the Southern Hemisphere. Historically, this term encompassed nations in Latin America, Africa, Asia, and Oceania. It’s a socio-economic and political descriptor that contrasts with the “Global North,” which denotes the world’s wealthier, more developed countries. The distinction between the Global North and South is not strictly geographical; instead, it emphasizes disparities in development, wealth, and often power on the global stage. The Global South is also frequently engaged in discussions about post-colonialism, economic dependencies, and global inequalities.

See also **Global North**.

Source: Adapted from Dados, N. & Connell, R. (2012). The global south. *Contexts*, 11(1), 12-

13. <https://doi.org/10.1177/1536504212436479>; Braff, L., & Nelson, K. (2022). The global north: Introducing the region. In N. T. Fernandez & K. Nelson (Eds.), *Gendered lives*. <https://milnepublishing.geneseo.edu/genderedlives/chapter/chapter-15-the-global-north-introducing-the-region/>.

H

highly skilled migrant (tr: yüksek nitelikli (çok vasıflı) göçmen)

A migrant worker who has earned, by higher level education or occupational experience, the level of skill or qualifications typically needed to practice a highly skilled occupation.

See also **low-skilled migrant worker, brain circulation, brain drain, brain gain**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

home country (tr: köken ülke, menşe (kaynak) ülke)

See also **country of origin**.

home state (tr: köken devlet, menşe (kaynak) devlet)

See also **state of origin**.

homeland (tr: anavatan)

See also **country of origin, home country.**

hometown associations (tr: hemşeri dernekleri)

Organizations of migrants from the same town or city in a host country who congregate primarily for social and mutual-aid purposes.

See also **diaspora organizations.**

Source: Adapted from Caglar, A. (2006). Hometown associations, the rescaling of state spatiality and migrant grassroots transnationalism. *Global Networks*, 6(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2006.00130.x>.

host country (tr: ev sahibi ülke)

See also **country of destination.**

identity document (tr: kimlik belgesi)

An official piece of documentation issued by the competent authority of a state designed to prove the identity of the person carrying it.

See also **passport.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

illegal migrant (tr: yasa dışı göçmen)

See also **irregular migrant**.

immigrant (tr: gelen göçmen)

From the perspective of the country of arrival, a person who moves into a country other than that of his or her nationality or usual residence, so that the country of destination effectively becomes his or her new country of usual residence.

See also **migrant, emigrant**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

international migration (tr: uluslararası göç)

The movement of persons who leave their country of origin, or the country of habitual residence, to establish themselves either permanently or temporarily in another country. An international frontier is therefore crossed.

See also **circular migration, emigration, exit, labor migration, migration, mobility**.

Kaynak: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.).

(2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

involuntary return (tr: istemsiz dönüş)

Forced migration back to one's country of origin, either through non-consensual means like deportation or through accepted yet pressured methods such as assisted return.

See also **readmission agreement, return migration, voluntary return.**

Source: Adapted from Bivand Erdal, M. (2020). Migration, forced. In A. Kobayashi (Ed.), *International encyclopedia of human geography* (2nd Ed., pp. 105- 110).

PRIO. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10336-1>.

irregular migrant (tr: düzensiz göçmen)

A person who, owing to unauthorized entry, breach of a condition of entry, or the expiry of his or her visa, lacks legal status in a transit or host country. The definition covers inter alia those persons who have entered a transit or host country lawfully but have stayed for a longer period than authorized or subsequently taken up unauthorized employment (also called clandestine/undocumented migrant or migrant in an irregular situation). The term "irregular" is preferable to "illegal" because the latter carries a criminal connotation and is seen as denying migrants' humanity.

See also **illegal migrant, irregular migration.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

irregular migration (tr: düzensiz göç)

Movement that takes place outside the regulatory norms of the sending, transit and receiving countries. There is no clear or universally accepted definition of irregular migration. From the perspective of destination countries, it is entry, stay or work in a

country without the necessary authorization or documents required under immigration regulations. From the perspective of the sending country, the irregularity is for example seen in cases in which a person crosses an international boundary without a valid passport or travel document or does not fulfil the administrative requirements for leaving the country.

See also **illegal migrant, irregular migrant.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross, J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

J

jus sanguinis (tr: kan esası)

A rule defining a person's nationality based on the nationality of his or her parents (or one parent or one particular parent), at the time of the person's birth or at a later point in the person's life.

See also **acquisition of nationality, nationality, jus soli.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

jus soli (tr: toprak esası)

A rule defining a person's nationality based on his or her birth in the territory of the country.

See also **acquisition of nationality, nationality, jus sanguinis.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

L

labor migration (tr: iş gücü göçü)

Movement of persons from one state to another, or within their own country of residence, for the purpose of employment. Labour migration is addressed by most states in their migration laws. In addition, some states take an active role in regulating outward labour migration and seeking opportunities for their nationals abroad.

See also **bilateral labor agreements, migrant worker, skilling, temporary migrant workers.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.). IOM.

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf

loss of nationality (tr: tabiiyet kaybı, vatandaşlığın kaybı)

Loss of the status as citizen of a country (voluntarily or involuntarily, automatically or by an act of the public authorities). The main types of loss are renunciation by the person concerned and revocation of citizenship by the law or by a decision of public authorities. Revocation includes withdrawal and lapse (i.e., automatic loss ex lege).

See also acquisition of nationality, **denationalization, deprivation of nationality.**

Source: GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship

Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>.

low-skilled migrant worker (tr: az/düşük nitelikli (vasıflı) göçmen işçi)

A migrant worker whose level of education, occupational experience, or qualifications make them eligible to practice a typically low skilled occupation only.

See also **highly skilled migrant**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

M

migrant (tr: göçmen)

An umbrella term, not defined under international law, reflecting the common lay understanding of a person who moves away from his or her place of usual residence, whether within a country or across an international border, temporarily or permanently, and for a variety of reasons. The term includes a number of well-defined legal categories of people, such as migrant workers; persons whose particular types of movements are legally defined, such as smuggled migrants; as well as those whose status or means of movement are not specifically defined under international law, such as international students.

See also **emigrant, immigrant**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

migrant worker (tr: göçmen işçi)

A person who is to be engaged, is engaged or has been engaged in a remunerated activity in a state of which he or she is not a national. Article 2(1) of the 1990 International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families Art.

See also **bilateral labor agreements, labor migration, temporary migrant workers.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

migration (tr: göç)

The movement of a person or a group of persons, either across an international border, or within a state. It is a population movement, encompassing any kind of movement of people, whatever its length, composition, and causes; it includes migration of refugees, displaced persons, economic migrants, and persons moving for other purposes, including family reunification.

See also **circular migration, emigration, exit, international migration, labor migration, mobility.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.). IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

migration governance (tr: göç yönetişimi)

The combined frameworks of legal norms, laws and regulations, policies, and traditions as well as organizational structures

(subnational, national, regional and international) and the relevant processes that shape and regulate states' approaches with regard to migration in all its forms, addressing rights and responsibilities and promoting international cooperation.

See also **diaspora engagement policies, emigrant engagement policies, exit policies, return policies.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

mobility (tr: hareketlilik)

Movement of people across different geographical locations, whether temporarily or permanently.

See also **migration, international migration.**

N

nationality (tr: tabiiyet, uyrukluk)

The legal bond between an individual and a state as recognized in international law. The tie of nationality confers individual rights and imposes obligations that a state reserves for its population. The terms nationality and citizenship are frequently treated as synonyms. When distinguished, citizenship indicates the internal legal relation between an individual and a state, while the term nationality refers to the international relations between states and to the relation of a state to its nationals living abroad on the one hand, and to the citizens of other states residing in its territory, on the other. Nationality carries with it certain consequences as regards migration, such as a state's duty to accept its nationals onto its territory and the prohibition of expelling them, and its right

of to protect its nationals against violations of their individual rights committed by foreign authorities (particularly by means of diplomatic protection).

See also **acquisition of nationality, citizenship, loss of nationality.**

Source: Adapted from GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>; European Migration Network. (2023). *European Migration Network asylum and migration glossary* (Version 10.0). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

naturalization (tr: vatandaşlığa alınma)

All modes of acquisition after birth other than those for which birth in the territory or to citizen parents is a condition. In a narrower sense, naturalization is sometimes used to indicate the specific procedure through which citizenship can be acquired, which requires an application by this person or his or her legal representative as well as an act of granting citizenship by a public authority. In this second sense, a naturalization procedure differs from declaration or option procedures that may provide a facilitated and/or less discretionary acquisition.

See also **acquisition of nationality, denationalization.**

Source: GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>.

non-resident citizen (tr: dışarıda yerleşik vatandaş)

Citizen residing in another country.

See also **diaspora, domestic abroad, emigrant, overseas citizen.**

Source: Adapted from Ciornei, I., & Østergaard-Nielsen, E. (2015). *Emigration and turnout. Determinants of non-resident citizen electoral mobilization in home country legislative elections. Congrès ASFP Aix*, 1-19. https://www.afsp.info/archives/congres/congres2015/st/st5/st5_ciorneiostergaard.pdf.

non-residents' voting / candidacy rights (tr: dışarıda yerleşik vatandaşların seçme ve seçilme hakları)

The right of persons without residence in the country where the election is held to cast a vote or to stand as candidate. These rights can only be exercised by citizens of the country.

See also **diaspora engagement policies, emigrant enfranchisement, emigrant engagement policies external voting rights, extra-territorial voting, voting from abroad.**

Source: GLOBALCIT. (2020). *Glossary on citizenship and electoral rights*. European University Institute Global Citizenship Observatory. <https://globalcit.eu/glossary/>

origin country (tr: köken ülke, menşe (kaynak) ülke)

See also **country of origin.**

origin state (tr: köken devlet, menşe (kaynak) devlet)

See also **state of origin**.

out-of-country voting (tr: yurt dışından oy verme)

See also **external voting rights, extra-territorial voting, voting from abroad**.

overseas citizen (tr: yurt dışı vatandaşı)

See also **diaspora, domestic abroad, emigrant non-resident citizen**.

P

passport (tr: pasaport)

A document issued by the competent authority of a state, valid for international travels, which identifies the holder as a national of the issuing state and constitutes evidence of the holder's right to return to that state. Passports are an accepted international evidence of nationality, although their evidentiary value is prima facie only. The issuance of a passport facilitates the exercise of the human right to leave any country and to return to one's own country. States that fail to provide their nationals with passports may breach the 1966 International Covenant on Civil and Political Rights.

See also **identity document, travel documents**.

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

post-migratory processes (tr: göç sonrası süreçler)

Processes that are related to the social, political, economic, and cultural conditions of migrants after the act of migration.

See also **reintegration**.

R

readmission agreement (tr: geri kabul anlaşması)

Readmission agreements are binding bilateral or multilateral agreements between states that establish and facilitate the bases, procedures, and modalities for one state to promptly and in an orderly manner return non-nationals who do not or no longer fulfill the conditions for entry or stay on its territory. This is principally to the individual's state of origin but may also be - albeit less often - to a state through which non-nationals have transited. Such agreements are thus administrative tools used to articulate jointly agreed-upon procedures for the return of irregular migrants, failed asylum-seekers and those no longer in need of international protection. Readmission agreements can manifest themselves in different forms which can include standard readmission agreements, police cooperation agreements, memoranda of understanding, exchanges of letters, and the like.

See also **forced return, involuntary return, repatriation**.

Source: IOM. (n.d.). *Readmission*. (Global Compact Thematic Paper). https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/our_work/ODG/GCM/IOM-Thematic-Paper-Readmission.pdf.

recognition of qualifications (tr: niteliklerin tanınması)

A formal acknowledgement by a competent authority of the value of a foreign educational qualification with a view to access to educational and/or employment activities.

Source: Council of Europe Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region (ETS No. 165), April 11, 1997, <https://rm.coe.int/168007f2c7>.

re-emigration (tr: ülkeden tekrar göç)

The movement of a person who, after having returned to his or her country of origin, emigrates again.

See also **emigration, exit, return**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

refugee (tr: mülteci)

A person who, owing to a well-founded fear of persecution for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it. Adapted from 1951 Convention relating to the Status of Refugees Article 1A(2).

See also **asylum-seeker, right to asylum**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

reintegration (tr: yeniden entegrasyon)

A process which enables individuals to re-establish the economic, social, and psychosocial relationships needed to maintain life, livelihood and dignity and inclusion in civic life. Reintegration has various dimensions: Social reintegration implies the access by a returning migrant to public services and infrastructures in his or her country of origin, including access to health, education, housing, justice, and social protection schemes. Psychosocial reintegration is the reinsertion of a returning migrant into personal support networks (friends, relatives, neighbors) and civil society structures (associations, self-help groups and other organizations). This also includes the re-engagement with the values, mores, way of living, language, moral principles, ideology, and traditions of the country of origin's society. Economic reintegration is the process by which a returning migrant re-enters the economic life of his or her country of origin and is able sustain a livelihood.

See also **assisted voluntary return and reintegration, return migration, return policies, returnee.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

remittances (tr: işçi dövizleri)

Personal monetary transfers, cross border or within the same country, made by migrants to individuals or communities with whom the migrant has links.

See also **economic remittances, social remittances.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

repatriation (tr: köken ülkeye dönüş)

The return of a prisoner of war, refugee, civil detainee, or of a civilian to his or her country of nationality. This concept is mostly used in conflict and forced displacement contexts and is considered as form of return migration occurring under specific conditions laid down in various international instruments. The term is also frequently used to refer to the repatriation of diplomatic envoys and international officials in time of international crisis as well as of non-resident citizens caught in a crisis or disaster.

See also **return, return migration, returnee, right to repatriation, right to return.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

residence (tr: ikamet)

The act or fact of living in a given place for some time; the place where one actually lives as distinguished from a domicile. Residence usually means bodily presence as an inhabitant in a given place. Unlike residence, domicile usually requires bodily presence and an intention to make the place one's home. A person thus may have more than one residence at a time but only one domicile.

See also **country of usual residence, domicile.**

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

return (tr: dönüş)

In a general sense, the act or process of going back or being taken back to the point of departure. This could be within the territorial boundaries of a country, as in the case of returning internally displaced persons (IDPs) and demobilized combatants, or between a country of destination or transit and a country of origin, as in the case of migrant workers, refugees, or asylum-seekers. A number of subcategories of return describe the various ways in which the return is implemented, e.g., voluntary, forced, assisted and spontaneous return; as well as subcategories which describe who is participating in the return, e.g., repatriation (for refugees or prisoners of war).

See also **forced return, involuntary return, repatriation, return migration, returnee, , right to return, voluntary return.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

return migration (tr: dönüş göçü)

In the context of international migration, the movement of persons returning to their country of origin after having moved away from their place of habitual residence and crossed an international border. This return may or may not be voluntary. Return migration includes voluntary repatriation.

See also **assisted voluntary return and reintegration, reintegration, return, return policies, returnee, right to return.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.) (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.). IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

return policies (tr: dönüş politikaları)

Laws, rules, measures, and practices implemented by national states with the objective to influence the volume, origin, destination, and internal composition of return migration.

See also **assisted voluntary return and reintegration, reintegration, return migration, returnee.**

Source: Adapted from De Haas, H., & Vezzoli, S. (2011, April). *Leaving matters: the nature, evolution and effects of emigration policies* (International Migration Institute Working Papers Series, No. 34). <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:6632387d-eb4b-4edc-b212-4a8cfefa80dd>.

returnee (tr: dönen göçmen)

A person returning to their country of origin after having moved away from their place of habitual residence and crossed an international border.

See also **emigrant, reintegration, return migration.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

right to asylum (tr: sığınma hakkı)

The right of the state, in virtue of its territorial sovereignty and in the exercise of its discretion, to allow a non-national to enter and reside, and to resist the exercise of jurisdiction by any state over that individual.

See also **asylum-seeker, first country of asylum.**

Source: European Migration Network. (2023). *European Migration Network asylum and migration glossary* (Version 10.0). https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en.

right to consular protection and assistance (tr: konsolosluk koruması ve yardımı hakkı)

Non-resident citizens have the right to receive adequate consular and other necessary services from the home state to address their social, cultural, and other needs in the host state, as well as protection for their rights and interests against any infringements by the host state. This is particularly important in cases where non-resident citizens are arrested, sentenced to prison, held in custody pending trial, or detained in any other manner.

See also **consular registration, consular services.**

Source: Adapted from United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, December 16, 1966, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>; Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.).

(2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).
IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

right to leave (tr: ayrılma hakkı)

“Everyone has the right to leave any country, including his own.” (Article 13(2), 1948 Universal Declaration of Human Rights). This right was set down in other international law instruments, for example in Art. 12(2) of the 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, which states: “Everyone shall be free to leave any country, including his own.” According to the Article 12(3), this right can be restricted by the states only in certain circumstances: “The above-mentioned rights shall not be subject to any restrictions except those which are provided by law, are necessary to protect national security, public order (ordre public), public health or morals or the rights and freedoms of others, and are consistent with the other rights recognized in the present Covenant.” The right to leave is an aspect of the right to freedom of movement, and it applies to all persons without distinction. There is, however, no corollary right to enter the territory of a country under international law.

See also **emigration, emigration policies, exit, right to return.**

Source: Adapted from Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf;

United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, December 16, 1966, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>.

right to repatriation (tr: köken ülkeye dönme hakkı)

The personal right of a prisoner of war, refugee, civil detainee, or of a civilian to return to his or her country of nationality under

specific conditions laid down in various international instruments such as 1949 Geneva Conventions and 1977 Protocols, the Regulations Respecting the Laws and Customs of War on Land, Annexed to the 1907 Fourth Hague Convention, human rights instruments as well as customary international law.

The option of repatriation is bestowed upon the individual personally and not upon the detaining power. In the law of international armed conflict, repatriation also entails the obligation of the detaining power to release eligible persons (soldiers and civilians) and the duty of the country of origin to receive its own nationals at the end of hostilities. Within refugee law, Article 5 of the 1969 Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa stipulates that repatriation should always be voluntary and no refugee shall be repatriated against his will. It also imposes an obligation upon the country of asylum to “make adequate arrangements for the safe return of refugees who request repatriation” and on the country of origin to “facilitate their resettlement and grant them the full rights and privileges of nationals of the country, and subject them to the same obligations.”

See also **repatriation, return, return migration, right to return.**

Source: Adapted from Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf;

Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

right to return (tr: dönüş hakkı)

An element of the right to freedom of movement. As the 1948 Universal Declaration of Human Rights Article 13(2) puts forward: “Everyone shall be free to return to one’s own country.” The right to return is also stipulated in Article 12(4) of the 1966 International

Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR): “No one shall be arbitrarily deprived of the right to enter his own country.” The right to return under Article 12(4) is not subject to the same restrictions as the paragraph 2 (setting down the right to leave) of the same Article, which permit restrictions to protect national security, public order, public health or morals, or the rights and freedoms of others. According to the Human Rights Committee, the authoritative UN body for interpreting the ICCPR, “there are few, if any, circumstances in which deprivation of the right to enter one’s own country could be reasonable.” States can derogate from their responsibilities under Article 12(4) only during the extreme circumstances described in Article 4 of the Covenant: “In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, color, sex, language, religion or social origin.”

See also **return, return migration, right to leave, right to repatriation.**

Source: Adapted from Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, December 16, 1966, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>; Human Rights Watch. (n.d.). *Human rights policy on the right to return*. <https://www.hrw.org/legacy/campaigns/israel/return/iccpr-rtr.htm>.

S

sending country (tr: gönderen ülke)

A country from which people leave to settle abroad permanently or temporarily.

See also **country of origin, state of origin.**

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

sending country policies (tr: göçmen gönderen ülke politikaları)

See also **diaspora engagement policies, emigrant engagement policies.**

skilling (tr: beceri kazandırma)

In the migration context, from the home state perspective, the advancement of a migrant's skills and/or knowledge in order to increase the likelihood of his/her emigration for overseas employment.

Within large migrant-sending nations, governments have come to use skilling for export as a development strategy, encouraging the overproduction of particular professions in the hope that these individuals will migrate overseas and send remittances back to the country.

See also **brain waste, deskilling, emigration policies, labor migration.**

Source: Adapted from Ortiga, Y. (2020). Shifting employabilities: skilling migrants in the nation of emigration. *Journal of Ethnic and*

Migration Studies, 47(10), 2270-2287. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1731985>.

social remittances (tr: sosyal sermaye transferi)

The transfer of ideas, behaviors, identities, and social capital from migrants to their communities of origin.

See also **remittances, economic remittances**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

social security agreements (tr: sosyal güvenlik anlaşmaları)

Agreements signed between two or more countries to coordinate the provision of social security entitlements, and to improve access to and the portability of social security rights for migrants.

Source: Adapted from Taha, N., Siegmann, K. A., & Messkoub, M. (2015). How portable is social security for migrant workers? A review of the literature. *International Social Security Review*, 68(1), 95-118. <https://doi.org/10.1111/issr.12061>

state of origin (tr: köken devlet, menşe (kaynak) devlet)

The state of which the person concerned is a national. 1990 International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, Article. 6(a).

See also **home state, origin state**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

stranded migrant (tr: mahsur kalmış göçmen)

Migrants who are unable to return to their country of origin, cannot regularize their status in the country where they reside, and do not have access to legal migration opportunities that would enable them to move on to another state. The term may also refer to migrants who are stranded because of humanitarian or security reasons in the country of destination, transit or origin preventing them to return home while they are also unable to go elsewhere.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.).

(2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

T

temporary migrant workers (tr: geçici göçmen işçiler)

Skilled, semi-skilled or untrained workers who remain in the destination country for definite periods as determined in a work contract with an individual worker or a service contract concluded with an enterprise. Also called contract migrant workers.

See also **bilateral labor agreements, labor migration, migrant worker, temporary migration**.

Source: Perruchoud, R. & Redpath-Cross. J. (Eds.). (2011). *Glossary on migration* (2nd Ed.).

IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf.

temporary migration (tr: geçici göç)

Migration for a specific motivation and purpose with the intention to return to the country of origin or habitual residence after a limited period of time or to undertake an onward movement.

See also **temporary migrant workers**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

transfer of sentenced persons (tr: hükümlülerin nakli)

Process by which individuals convicted of crimes in one country can serve their sentences in their home countries, intended to facilitate their social rehabilitation.

See also **extradition**.

Source: Adapted from Council of Europe Convention on the Transfer of Sentenced Persons (ETS No. 112), March 21, 1983, <https://rm.coe.int/1680079529>.

transnational (tr: ulusaşırı / ulusötesi)

Extending or going beyond national boundaries.

See also **diaspora organizations, transnational community**.

Source: Merriam-Webster. (n.d.). Transnational. In *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/transnational>.

transnational community (tr: ulusaşırı / ulusötesi topluluk)

Migrant communities that maintain economic, political, and social networks spanning several societies, whose membership is defined by common country of origin or a shared identity.

See also **diaspora organizations, transnational**.

Source: Adapted from Al-Ali, N. & Koser, K. (2003).

Transnationalism, International Migration and Home. In N. Al-Ali & K. Koser (Eds.), *New approaches to migration? Transnational communities and the transformation of home* (pp.1-14). Routledge.

travel documents (tr: seyahat belgeleri)

A document issued by a government or by an international treaty organization which is accepted as a proof of identity for the purpose of crossing international borders. Passports and visas are the most widely used forms of travel documents. States also accept identity cards or other documents such as residence permits.

See also **exit visa, identity document, passport, visa**.

Source: Adapted from European Migration Network.

(2023). *European Migration Network asylum and migration glossary* (Version 10.0). [https://home-](https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en)

[affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-](https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en)

[emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en](https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en); Sironi, A., Bauloz, C.

& Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on*

migration. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

V

visa (tr: vize)

An endorsement by the competent authorities of a state in a passport or a certificate of identity of a non-national who wishes to enter, leave, or transit through the territory of the state that indicates that the authority, at the time of issuance, considers the holder to fall within a category of non-nationals who can enter, leave or transit the state under the state's laws. A visa establishes the criteria of admission into, transit through or exit from a state.

See also **exit visa, travel documents**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

voluntary return (tr: gönüllü dönüş)

The assisted or independent return to the country of origin, transit or another country based on the voluntary decision of the returnee.

See also **involuntary return, return migration**.

Source: Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). *Glossary on migration*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

voting from abroad (tr: yurt dışından oy verme)

See also **external voting rights, extra-territorial voting, out-of-country voting**.